

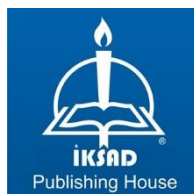
ÜSTÜN ZEKÂLI ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİ ve ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE BİLİM ve SANAT MERKEZİNDEKİ UYGULAMALAR

Öğr. Gör. Uğur EPÇAÇAN

**ÜSTÜN ZEKÂLI ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİ ve ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE BİLİM ve SANAT MERKEZİNDEKİ UYGULAMALAR**

Öğr. Gör. Uğur EPÇAÇAN

Siirt – 2022

Copyright © 2022 by iksad publishing house

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law.

Institution of Economic Development and Social
Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TURKEY TR: +90 342 606 06 75

USA: +1 631 685 0 853

E mail: iksadyayinevi@gmail.com

www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

Iksad Publications – 2022©

ISBN: 978-625-6955-94-3

Cover Design: İbrahim KAYA

December / 2022

Ankara / Turkey

Size = 21x29,7 cm

ÖN SÖZ

Rehberliğin temel ilklelerinden biri bireyi tanımaktır. Eğitimde bireyi tanımak onun için neler yapılabileceği noktasında önemli fikirler vermektedir. Bu yüzden bütün çocuklar tanınmayı ve kendileri için en doğrusunun yapılmasını hak etmektedirler. Özellikleri itibariyle diğerlerinden anlamlı derecede farklılık gösteren üstün zekâlı özel yetenekli çocuklar da diğerleri gibi anlaşılmayı ve tanınmayı hak etmektedir.

Bu kitap üstün zekâlı özel yetenekli çocukların eğitimlerini, özelliklerini ve uygulama programlarını ele alarak kendilerini daha doğru tanımaya ve bu doğrultuda uygun eğitim almalarına katkı sağlamaya yardımcı olabilmek adına hazırlanmış bir kitaptır.

Bu kitabın hazırlanmasında, önemli katkıları olan bilge kişiliğine derin saygı duyduğum, değerli hocam Prof. Dr. Behçet Oral'e, çalışmalarında bana yol gösteren değerli büyüklerim Prof. Dr. Cahit Epçaçan'a, Doç. Dr. Cevdet Epçaçan'a ve Doç. Dr. Ata Pesen'e çok teşekkür ederim.

Öğretim Görevlisi Uğur EPÇAÇAN

Siirt, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
GİRİŞ.....	1
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
Üstün Zekâlı Özel Yetenekli Öğrenciler	7
Üstün Zekâlı Özel Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri.....	9
Bilişsel Özellikleri.....	10
Kişilik Özellikleri.....	10
Sosyal Gelişim Özellikleri.....	10
Ahlâki Özellikleri.....	11
Üstün Zekâlı Özel Yetenekli Öğrencilerin Tanınması	11
Üstün Zekâlı Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi.....	13
Hızlandırma.....	14
Gruplama.....	14
Zenginleştirme.....	14
Üstün Zekâlı Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Öne Çıkan Kuramlar	16
Çoklu Zekâ Kuramı	16
Başarılı Zekâ Kuramı	17
Üçlü Halka Kuramı	18
Bilim ve Sanat Merkezleri.....	19
Amaçları ve İlkeleri.....	19
Uygulanan Eğitim Programları.....	20
Uyum Eğitimi Programı	21
Destek Eğitim Programı	21
Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme Programı	22
Özel Yetenekleri Geliştirme Programı	22
Proje Üretimi ve Yönetimi Programı.....	23
İlgili Araştırmalar.....	24

Türkiye’de Yapılan Araştırmalar.....	24
Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	37
BULGULAR.....	44
Öğretmenlerin Görüşlerine İlişkin Bulgular	44
TARTIŞMA ve SONUÇ	53
KAYNAKLAR	58
EKLER.....	66
ÖZGEÇMİŞ	72

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin başından bu yana var olan eğitim, günümüzde de gelişmişlik düzeyi her ne kadar birbirinden farklı olsa da tüm toplumlarda devam etmektedir. Eğitim; durumu, ilgisi, gereksinimi ve özelliği ne olursa olsun her bireyin yegâne hakkıdır (Varış, 1991: 12). Bireyin hakkını en doğru şekilde teslim edebilmek de onun bireysel farklılığını, tüm özelliklerini göz önünde bulundurup ona göre davranmak ve ona uygun programı sunmayı gerektirir. Genel eğitimin yanında bireysel farklılıklarından dolayı özel eğitime tabi tutulan özel gereksinimli öğrenciler de vardır. Bu özel gereksinimli öğrencilerin bir kısmını özel yetenekli dediğimiz bireyler oluşturmaktadır. Normal akranlarına göre önemli ölçüde akademik bir kapasiteye, yeteneğe sahip olan özel yetenekli öğrencilerin farklılıklarını görebilmek ve onları doğru anlayabilmek için onlara sunulan programın, öğretim uygulamalarının niteliği, bireye uygunluğu açısından önem arz etmektedir. Programın bireye hitap etmesi, onun sahip olduğu potansiyeli desteklediği ölçüde önem kazanacaktır.

Kendini devamlı yenilemek durumunda olan toplumlarda eğitim, en önemli kurumlardan biridir. Üretilen bilgi ve teknoloji ile değişen toplumda, toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek bireylerin yetiştirilmesinde eğitim önemli bir fonksiyona sahiptir (Gültekin, 2017: 6). Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin yanında sosyo-ekonomik değişimlerden kaynaklı meydana gelen farklı ihtiyaçlar ve eğitimin bireysel gelişimde belirleyici bir hal alması, eğitimde ve programda yeni arayışlara yol açmıştır (Akpınar, 2011). Hızlı bir şekilde değişen dünyada bilim de hızlı bir şekilde değişmekte ve gelişmektedir. İnsanlar, toplumlar ve devletler bu değişime ayak uydurabildiği ölçüde daha iyi bir noktaya ulaşabileceklerdir. Sözü ettiğimiz iyi noktaya ulaşmak yolunda, ülkenin sahip olduğu özel yetenekli öğrenci potansiyeli ve bu potansiyelin doğru bir şekilde işlenmesi sürece katkı sağlayacaktır. Potansiyelin doğru bir şekilde işlenmesinden kasıt, bireysel yetilerinin ve farklılıklarının farkında olmak bu doğrultuda doğru öğretim uygulamalarını sunmaktır. Eğitim ya da günlük yaşantımızda -farkında olmak- olgusu, maalesef her zaman duruma hakim olmak veya istediklerimizi gerçekleştirmek anlamına gelmemektedir. Mesela üstün zekâlı özel yetenekli bir kitleye sahip olduğumuzun farkındayız. Ancak bu kitleyi ne kadar iyi yetiştirebildik, bunların geleceğine ne kadar katkı sağlayabildik? Toplumun, ülkenin menfaatleri açısından bu kitleden ne kadar yararlanabildik? Bu soruları arttırmak mümkün lakin amaç okuru bu gibi sorulara boğmak

değildir. Aksine bu gibi sorulara cevap olabilecek bir uğraş içinde olmak ve çaba sarf etmektir. Kılıç (2015), ülkemizde bu bireylerin özel eğitim ihtiyaçlarının tam manasıyla karşılanmadığını, nitelikli kamusal bir eğitim anlayışının üretilip pratiğe dökülemediğini ifade etmiştir. Özel yetenekli bireylere sunulan özel eğitim çalışmaları, günümüzde Bilim ve Sanat Merkezleri aracılığıyla ilgililere destek eğitimleri sağlamak amacıyla verilmektedir. Bu çalışma ile özel yetenekli öğrencilerin normal okul saatleri dışında, öğrenimlerini sürdürdüğü Bilim ve Sanat Merkezi'ndeki öğretim uygulamalarının değerlendirilmesi ve özel yetenekli bireylerin eğitim sürecine katkı sağlanması düşünülmektedir.

Üstün zekâlı özel yetenekli çocuklar önemli ulusal kaynaklardır. Bu çocuklar gerekli desteği sağlayan ve alakayı gösteren ebeveynlerle, üst düzey ve zorlayan bir eğitim ile işinin uzmanları, sanatkarlar, ülkenin ve yer kürenin liderleri olabilirler (Emir & Yaman, 2017: 3). Uygun bir program ve öğretim hem üstün zekâlı çocukların doğasını hem de yeteneklerinin ve becerilerinin seviyesini ortaya çıkaracaktır (Feldhusen & Jarwan 2000). O halde “önemli ulusal kaynak” olarak ifade edilen bu çocukların ülkenin gelişmişlik düzeyine yani ekonomi, teknoloji, politika ve diğer birçok alana önemli katkılarının olacağı, bu pozisyonu korumak ve daha ileri noktalara taşımak yolunda ciddi rol alabilecekleri unutulmamalıdır. Özellikle uzay araştırmaları konusunda gelişmiş ülkelerin ortaya koymuş olduğu rekabet ortamı düşünülecek olursa özel yetenekli bireylere sunulan eğitim ve onları yetiştirme biçiminin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Öyle ki sunulan eğitim veya yetiştirme tarzı aslında bu bireylerin şahsında belki de ülkenin geleceğinin şekillenmesi diye de okunabilir.

Başaran'a (1994) göre çocukların eğitiminden başta aileler sorumlu iken insanlık toplumsal yaşam formuna ulaştıkça, toplumlar da çocukların eğitiminden sorumlu olmaya başlamıştır; dolayısıyla toplumlar varlığını sürdüreceği olan yeni nesillerin toplumsal davranışlarını şekillendirmede sorumluluk üstlenmişlerdir. Yazar ve Şimşek'e (2017) göre ise toplumların bireyleri nasıl eğitmesi gerektiği, insanlık tarihinin başından bu yana araştırma konusu olmanın yanında, günümüzde bireylere, yeteneklerine göre eğitim verilmesi gerektiği anlayışı kabul görmektedir. Bunun için bireysel farklılıkların dikkate alındığı, bireylerin yeteneklerini dışa vuran öğretim uygulamalarına, eğitim programlarına ihtiyaç vardır.

Eğitim programları, bir yandan içinde buldukları toplumun durumu ile ilgilenirken öte yandan da toplumun değişimine ve gelişimine katkı sağlamakla sorumludur (Çoban, 2017: 169). Bunun için bir eğitim programının değerlendirilmesi önemli bir vazifedir. İyi olduğu düşünülen bir değerlendirme, programın uygulanabilir ve devamlı olmasına, gelişim ve değişimleri doğrudan etkileyebilme gücüne sahip olmalıdır. Değerlendirme, katılımcılardan çalışmalarla ilgili veri toplanması, katılımcıların kazanımlarının analiz edilmesi, eğitim programının işlevselliği ve programın etkisi hakkında açık fikirler vermelidir. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için geliştirilen eğitim programlarını planlama, hazırlama ve uygulama birçok araştırmancının yapıldığı alandır. Bu bireyler için hazırlanan programlarda öncelikli amaç geleneksel eğitim ortamında karşılanamayan, kişiye göre eğitsel ihtiyaçları karşılama imkânlarını oluşturmaktır. Bu imkânlar doğrultusunda özel yetenekli bireylerin kendi donanımlarına göre eğitim almaları bununla birlikte yeteneklerini geliştirmeleri sağlanabilecektir (Emir ve Yaman, 2017:4-15). Diğer özel eğitim gruplarındaki bireylerde ve normal gelişim gösteren bireylerde olduğu gibi, eğitimde bireysel farklılığı göz önünde bulundurmamak, yukarıda ifade edildiği üzere öncelikli amaca yani bireylerin eğitsel gereksinimlerinin karşılanabileceği imkânlarla ulaşmakta faydalı olacaktır. Özel yetenekli bireylerin, akranlarına göre duyularını kullanmak noktasında daha hassas olmaları, keşfetmeye yönelik aşırı meraklı olmaları, ayrıntılı ve üretme odaklı düşünceleri aynı zamanda bunları erken dönemlerde yapmaya başlamaları psikolojik ve sosyal anlamda daha yoğun desteğe gereksinim duyduklarını unutmamak gerekir. Buna göre özel yetenekli bireylerin eğitimi strateji ve uygulama kılavuzunda (2013-2017) da ifade edildiği gibi özel yetenekli bireylerin kabiliyet ve özelliklerine uygun bir şekilde eğitim almaları, yetenek, yaratıcılık, liderlik gibi farklı özelliklerini dışarı vurmaları kendileri ile barışık ve çevreleri ile uyum sağlayan kişiler olabilmeleri açısından önemlidir.

Özel yetenekli öğrenciler için uygulanan programların değerlendirilmesi önem arz etmekte fakat bunun ihmal edilmiş bir durum olduğu düşünülmektedir. Bu bireylere yönelik yapılan eğitim programları çalışmalarında özel yetenekli öğrencilerin programlarının değerlendirilmesine ikinci planda önem verildiği görülmüştür. Ancak özel yetenekli bireylerin eğitimini üstlenen kurumların sürdürülebilirliği noktasında uygulanan programların ele alınıp değerlendirilmesi ciddi anlamda bir önem ifade etmektedir. Değerlendirme sonuçlarının, programların iyileştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi

imkanlarını sunmanın yanında şeffaf ve hesap verilebilirlik noktasında da ilgili kurumlara ve uygulayan kişilere veriler sağlayacaktır. Bireysel farklılıklar özel yeteneklilerin eğitiminde ve kendileri için geliştirilen programlarda dikkat edilmesi, vurgulanması gereken çok önemli bir gerçektir (Akgül, 2017: 268-274).

Bu araştırmada üstün zekâlı özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerini kuramsal bir çerçevede anlatmak ile birlikte öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda Bilim ve Sanat Merkezindeki öğretim uygulamalarını değerlendirmek amaçlanmıştır. Özel yetenekli öğrencilerin eğitim programları ve BİLSEM'deki uygulamalar, eğitsel etkinlikler şüphesiz bu öğrencilerin eğitim seviyelerinin daha nitelikli bir noktaya gelmesini sağlama çabasını gütmektedir. Söz konusu çaba sahip olunan bu insan kaynağının doğru işlenmesinin yanında, ülkenin sahip olduğu diğer kaynakların da verimli bir şekilde kullanılmasına yardımcı olacaktır. Bunun için uygun eğitim ortamlarını hazırlaması beklenen Bilim ve Sanat Merkezleri'nin çok yönlü bir eğitim anlayışına sahip olduğu düşünüldüğünde özel yetenekli bireylerin kendilerini tanıma, özelliklerini, yeteneklerini daha iyi keşfetme ve kendilerini gerçekleştirme şansına sahip oldukları söylenebilir. İfade edilen bu durumların gerçekleşmesi için özel yeteneklilerin eğitiminde bazı hususlara dikkat etmek önemlidir. Ersoy ve Avcı'ya (2001) göre sınıf programında ve etkinliklerde özel yetenekli çocuğun gereksinimlerine cevap olabilecek gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Çocukların tüm yönleri ile potansiyellerini kullanmalarına fırsat verecek uygulamalar ve çevresel düzenlemeler yapılmalıdır. Program, düşünme becerilerinin gelişimine, eğitimde bireyselliğe ve karşılaşılan problemler karşısında bireyin kendine özgü yollarla problemi çözmesine olanak tanınmalıdır.

Hesapçıoğlu (1994), bir eğitim programının işlevsellik, esneklik, amaçlara yönelik olma, toplumun değerlerine dayalı olma, uygulayıcılara yardımcı olma, bilimsellik, uygulanabilirlik ve ekonomiye uygunluk gibi özelliklere sahip olması gerektiğini ifade eder. Nitekim bir eğitim programının uygulama noktasında amacına ulaşabilmesi için bu özelliklere sahip olması önemlidir. 2004 yılında düzenlenen 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi'nde sunulan, Türkiye'de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Durum Tespiti Raporu'nda da ifade edildiği gibi yüzyıllardır çeşitli ülkeler özel yetenekli çocukların eğitimi ve öğretimi ile ilgilenmiş konuyla ilgili ciddi sayıda çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Ancak bu konuda çalışmalar fazla olsa da Sak (2016), özel yetenekli bireyler için geliştirilmiş olan eğitim programlarının az olduğunu ifade etmiştir. Yine de söz

konusu programlara olan ilgi ve ihtiyacın yüksek oranda olması bu çeşit programların varlığını devam ettirmesinin ana sebebi şeklinde düşünülebilir.

Bu araştırma, bilimsel sorulara yanıt bulmada kullanılan ayırt edici bir yaklaşım olarak kabul edilen (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014: 21), durum çalışması ile desenlenmiş nitel bir araştırmadır. Durum çalışması bütünsel bir betimleme ve açıklama bulma odaklıdır (Merriam, 2013: 42). Araştırmada, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Siirt Bilim ve Sanat Merkezinde farklı branşlarda ders veren 9 öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Bu öğretmenlere ait demografik özellikler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Brans	Cinsiyet	Öğretmenlik Çalışma Süresi Aralığı	BİLSEM’de Çalışma Süresi Aralığı	Öğrenim Düzeyi
Türkçe	E	15-19	1-3	Lisans
Görsel Sanatlar	E	10-14	1-3	Lisans
Fizik	E	10-14	1-3	Y. Lisans
Sınıf Öğretmeni	E	15-19	10 yıl ve üzeri	Lisans
İngilizce	K	10-14	1-3	Y. Lisans
Sosyal Bilgiler	E	10-14	1-3	Lisans
Matematik	E	15-19	4-6	Lisans
Biyoloji	E	20 yıl ve üzeri	1-3	Lisans
Müzik	E	10-14	1-3	Lisans

Tablo 1 incelendiğinde, 8 öğretmenin erkek, 1 öğretmenin kadın olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin çalışma süreleri göz önünde bulundurulduğunda önemli bir meslek deneyimine sahip oldukları söylenebilir. Ancak BİLSEM’deki çalışma süreleri açısından öğretmenlerin geneli için aynı durumun söz konusu olmadığı yani önemli çoğunluğunun 1-3 yıl arasında az bir tecrübeye sahip olduğu belirlenmiştir. Öğrenim düzeyi olarak 2’si yüksek lisans, geriye kalan 7 öğretmenin lisans düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin toplanması için nitel araştırma yöntemlerinden, kaynak bireyin ilgi, görüş, tutum ve davranışlarından faydalanmak için, serbest bilgi değişimine katkı sağlayan sosyal bir ortamın meydana getirildiği (Balcı, 2013), görüşme tekniği olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme veya

soru formları durum çalışmalarında yapılandırılmış araçlardır ve en azından basit, gerçeğe dayalı bilgi toplamada kullanılabilirler (Gillham, 2010). Görüşme, kişilerin neyi neden düşündüklerini aynı zamanda duygu, tutum ve davranışlarına yön veren faktörlerin neler olduğunu ortaya çıkarır (Ekiz, 2003). Verilerin çözümlenmesi için nitel araştırma yaklaşımlarından içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, bir ya da birden çok metnin içindeki kelimelerin, kavramların, temaların, deyimlerin, karakterlerin ya da cümlelerin varlıklarını belirlemek için ve onları sayıya dökmek için kullanılır (Kızıltepe, 2015: 254). İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Veriler içerik analizinde derin bir işleme tabi tutulur. Fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonrada ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259). Bu bağlamda araştırmacı, her araştırma sorusu için elde edilen verileri inceleyip kodlar, kategoriler ve temalar oluşturmuştur. Belirlenen temalarda kategoriler ile kodlar birbiriyle ilişkili biçimde açıklanarak tablolar düzenlenmiştir.

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Üstün Zekâlı Özel Yetenekli Öğrenciler

Üstün zekâlı özel yetenekli öğrencileri daha iyi tanıyabilmek ve onlar için neler yapılabileceğini öğrenmek için çaba sarf etmek şüphesiz çok önemlidir. Dolayısıyla bu süreçte ilgili bireyleri daha doğru olduğu düşünülen kavramlarla anlatmak, zihin dünyamızda onları konumlandığımız yeri netleştirmek söz konusu çabaya katkı sağlayacaktır. Aşağıda bu bireylere hitaben kullanılan kavramlara ve zaman içinde kavramların değişimine değinilmiştir.

Zekâ ile ilgili bilimsel araştırmalar, 19. asrın ikinci döneminde Sir Francis Galton'un insan zekâsının kalıtsallığını ve bireysel farklılıklarını araştırdığı, sabit zekâ kavramını ve ilk zekâ testini geliştirdiği çalışmalarıyla başladığı söylenebilir. 20. asrın ilk çeyreğinde Binet ve Simon'un geliştirdiği ilk zekâ ölçeği, Sperman'ın ortaya attığı genel zekâ kuramı ve Terman'ın üstün zekâlı çocuklar üzerine yapmış olduğu çalışmalar ile konuyla ilgili bilimsel araştırmalar devam etmiştir (Clark, 2015: 5). 19. asırdan önceki zamanlarda da bireyin zihin dünyasındaki bilinmezlikleri ortaya çıkarmak için konuyla ilgilenmiş önemli kişiler mevcuttur. Zekâ konusu, bir tartışma ya da bir öğretimi düzeyinde bile olsa, Homer, Aristo ve Platon'un çalışmalarında, Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig adlı eserinde ve Konfüçyüs felsefesinde kendine yer bulmuştur (Sak, 2010: 6).

Zekâ, çoğu bilim insanının uzun bir zaman boyunca üzerinde çalışmış olduğu bir kavramdır. Geçmişten bugüne kadar birçok bilim insanının, kişinin bilişsel yapı ve davranışlarından yola çıkarak zekâ ile ilgili düşüncelerini ifade ettikleri görülmüştür. Dolayısıyla zekâ kavramı, kişinin bazen bir test sonucu aldığı puan, bazen çevresine uyum sağlaması, bazen de problem çözme becerisi şeklinde değerlendirilmiştir (Bümen, 2005). Zekâyı, Sperman, her alanda başarıyı sağlayan genel yetenek, Thurstone, esnek bir hayal gücü ve elden geçirilmiş içgüdüsel davranışları elle tutulur davranışlara dönüştürme potansiyeli ile tanımlamıştır. Guilford ve Hoepfner göre zekâ, değişik şekillerde ve farklı türlerde bilginin işlenmesi için işlevlerin veya yeteneklerin sistematik bir toplamı, Catell'e göre, esnek düşünme ve soyut sonuçlara varabilme ve bireyin yaşamı boyunca geliştirdiği birikmiş bilgiye dayanan beceridir. Gardner zekâyı, bir problemi çözme ya da farklı kültürel ortamlarda bir ürüne şekil verme yeteneği şeklinde ifade ederken, Piaget ise,

zihnin değişme, kendini yenileme gücü olup bireyin çevreye uyum sağlaması şeklinde açıklamıştır. (Baykoç Dönmez, 2011: 361; Öznacar ve Bildiren, 2012: 3-4).

Üstün zekâlı kavramı, bilişsel anlamda yetenekli insanlara atıfta bulunmada kullanılan bir kavramdır. Her kültürün üstün zekâlılığı değer verdiği yetenekler açısından tanımladığı söylenebilir. Antik Yunan filozof ve hatipleri onurlandırırken, Romalılar, bu konuda mühendisleri ve askerleri yüceltmişlerdir. Üstün zekâlı kavramını tanımlamaya dair birçok girişim olduğu halde Birleşik Devletler'in yapmış olduğu; kendi yaş, deneyim ya da çevrelerinden yaşlıları ile kıyaslandığında yüksek düzeyde başarı gösteren veya sergileme potansiyeline sahip üstün yetenekli çocuklar ve gençler tanımı en çok kabul gören tanımlardan biridir (Kirk, Gallagher & Coleman, 2017: 318-319).

21. asra yaklaşıldıkça yapılmış olan alan çalışmalarında, tanımlarda zaman içinde üstün zekâ kavramı yerine üstün yetenek kavramının kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde Eğitim Bakanlığı tarafından kabul edilen tanımda da üstün zekâlı çocuk yerine üstün yetenekli çocuk kavramı kullanılmıştır (Sak, 2017: 543-544). Freeman'ın (1979) yaptığı araştırmaya göre zekâyı ölçtüğü düşünülen testler aracılığıyla yapılan değerlendirmeler sonucu, zekâ bölümü (ZB) olarak devamlı 130 ve üstü puanı alanlar (Akt: Sarı, 2003: 125), bilişsel yetenek veya zekâ alanlarının çoğunda rastgele seçilmiş akranlarının %98'inden önde olanlar üstün yetenekli bireyler olarak kabul edilir (Ataman, 2011: 127). Zekâ testlerinden bağımsız yapılan tanımlamalara baktığımızda, Feldhusen üstün yetenekliliği; genel yetenekler, kişisel düşünce ve motivasyonun birleşimi, Kokot, duyuşsal ve zihinsel yaşantıları anlama ve aktarma yeteneği açısından yaşlılarına göre farkındalık, duyarlılık ve yetenek ortaya koyma şeklinde açıklamıştır. Morelock, normal olduğunu düşündüğümüz standartlardan hem niteliksel hem de niceliksel açıdan farklı içsel yaşantıları dışa vuran ve üst düzey bilişsel becerileri kapsayan eş zamanlı olmayan gelişim olarak tanımlamıştır. Gagne üstün yetenekliliği doğuştan gelen, eğitimle kazanılmayan bir durum olarak açıklarken yeteneği ise eğitimle elde edilebilen bir özellik şeklinde açıklamıştır. Bunun yanında Gagne, yeteneğin, çocuklarda sonraki yıllarda gözlenebilmesine karşın üstün yetenekli olmanın daha önceden ön görülebileceğini söylemiştir (Akt: Levent, 2014: 3-4). Üstün yeteneklilik kavramına dair tüm bu söylenenler dikkate alındığında belirli düzeyde bilişsel potansiyele sahip olmanın üstün yeteneklilik için yeterli olmadığı bununla birlikte yaratıcılık, bellek ve

motivasyon gibi faktörlere de sahip olmanın gerekli olduğu durumu ortaya çıkmaktadır (Dağlıoğlu, 2017: 165).

Terman'ın 1925'te ileri sürdüğü sadece yüksek zekâ bölümü gibi tek ölçüte dayalı tanımların zaman içinde yerini çoklu ölçüte dayalı tanımlara bıraktığı görülmektedir. Böyle bir geçişin gerçekleşmesinde 1972'de yayımlanan Marland raporunun etkisi büyüktür (Davaslıgil, 2012: 551). Marland Raporunda konu geniş bir şekilde ele alınmış ve üstün yeteneğin; genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, yaratıcı ya da üretici düşünce yeteneği, liderlik yeteneği, görsel ve gösteri sanatlarında yetenek, psikomotor yetenek alanlarının biri ya da birkaçında üst düzey performans ve başarılı olma şeklinde tanımlandığı görülmüştür. (Passow, 1993; Akt: Ersoy ve Avcı, 2001: 128).

Alan taraması yapıldığında “üstün zekâ, üstün yetenek” kavramları yaygın kullanıldığı halde, 15 Ocak 2013 tarihinde Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) tarafından yayımlanan Strateji ve Uygulama Planı'nda daha az kategorize edici olduğundan dolayı “özel yetenek” kavramının tercih edildiği görülmektedir. Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2013-2017'de bulunan özel yetenek kavramının, genel zihinsel yetenekler ile özel akademik yeteneklerin yanında, dil, matematik, fen bilimleri, sosyal bilimler, liderlik, yaratıcılık, görsel-işitsel sanatlar ve psikomotor becerileri kapsadığı görülmektedir. Özel yetenekli birey ise zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon ya da özel akademik alanlarda akranlarına göre üst düzey performans sergileyen kişiyi ifade etmektedir (MEB, 2013).

Üstün Zekâlı Özel Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri

Birçok olumlu özelliğin özel yetenekli bir öğrencide toplandığını görebileceğimiz gibi bir başka bireyde de çok daha farklı özellik birleşimlerinin olabileceğine şahit olabiliriz. Yani özel yetenekli bir öğrenci, matematik alanında başarılı olduğu gibi bir başkası da sosyal alanlarda daha üst düzey başarıya sahip olabilir veya nadiren görülse de hem sosyal hem de fen alanında başarı gösterebilir. Dolayısıyla aşağıda verilen özelliklerin sadece genelde görülebileceğinin, tüm özelliklerin tek bir bireyde toplanamayabileceğinin ve farklı her bireyde farklı özellik birleşimlerinin olabileceğinin anlaşılmasında fayda vardır (Davaslıgil, 2012: 548).

Bilişsel Özellikleri

- Çabuk ve hızlı öğrenirler.
- Yaratıcılıkları yüksektir.
- Olağanüstü bir hafızaya sahiptirler.
- İlgi alanları çok geniştir.
- Geniş kelime dağarcığına sahiptirler.
- Dil gelişimleri hızlı ve sözel yetenekleri yüksektir.
- Özgün fikir ve çözümler üretebilirler.
- Hayal güçleri gelişmiştir.
- Problem çözme ve muhakeme becerileri yüksektir.
- İlgili oldukları konuda dikkat ve motivasyon süreleri yüksektir.
- Akranlarına göre daha erken okumayı öğrenirler.
- Sayısal becerileri oldukça iyidir.
- Güçlü bir algılama becerisine sahiptirler (Clark, 2015: 56).

Kişilik Özellikleri

- Mükemmelliyetçidirler.
- Meraklıdırlar.
- Kitap okumaktan zevk alırlar.
- Çok soru sorarlar.
- Rekabeti severler.
- Doğaldırlar ve yapmacık hareketler yapmazlar.
- Kendini gerçekleştirme ihtiyacı içindedirler.
- Kişisel farkındalıkları yüksektir.
- Otoriteyi sorgulama eğilimindedirler.
- Yüksek amaç ve ideallere sahiptirler.
- İçten denetimlidirler (Freeman, 1985; Rogers, 1986; Silverman, 1993; Akt: Levent, 2014: 24-25).

Sosyal Gelişim Özellikleri

- Yaşça kendilerinden büyük olanlarla karmaşık oyun oynama eğilimindedirler.
- Muhataplarının fikirlerini, duygularını ve arzularını öngörebilme yeteneğine sahiptirler.

- Grupta liderliğin amaç ve işlevlerini kavrayabildikleri ve diğerlerinin ihtiyaç ve ilgilerine duyarlı olabildikleri için genelde lider olma eğilimine sahiptirler.
- Kendinden emin, yüksek özgüvene sahiptirler.
- Espri kabiliyetleri oldukça gelişmiştir.
- Dış dünyayla etkileşimde olgunluk gösterebilirler (Özbay, 2013: 25-26).

Ahlâki Özellikleri

- Ahlâki duyarlılıkları erken dönemde yoğun bir şekilde görülür.
- Dünya sorunlarına (açlık, nükleer savaş, çevre kirliliği, felaketler vb.), hayvanlara, yaşlılara ve küçük çocuklara karşı akranlarına göre daha duyarlıdırlar.
- Eşitsizlik, haksızlık, çifte standart gibi durumları kolay fark ederler ve aşırı tepki gösterirler.
- Yoğun bir adalet duygusuna sahiptirler (Davaslıgil, 2012: 550).

Üstün Zekâlı Özel Yetenekli Öğrencilerin Tanılanması

Özel yetenekli öğrencilerin tanılanması, çocukların zekâ düzeyleri, yaratıcı yetenekleri ve motivasyonları gibi bireysel niteliklere ilişkin olarak bilgilerin toplandığı ve bu bilgiler aracılığıyla çocukların bilişsel kapasiteleri ve potansiyellerine dair kararların alındığı bir süreçtir (Sak, 2017: 562). Okul öncesi yıllarda ya da daha büyük yaşlarda özel yetenekliliğe ilişkin tanımlar çeşitlilik gösterirken bebeklik ve okul öncesi yıllarda çocuklarda özel yetenekliliğe ilişkin yapılan tanımlar çok sınırlıdır. Dolayısıyla bu dönemde erken tanılama ve müdahale biraz daha zordur. Bebeklik ve okul öncesi dönemde ebeveynlerden alınan bilgiler üzerinden özel yetenekliliğin ipuçları olabilecek birçok durum ortaya çıkarılabilir. Ebeveynler çocuklarını gözleyerek onların ilgileri ve tipik davranışları hakkında bilgi sahibi olabilirler. Okul öncesi eğitimin başlaması ile niteliksel ölçümler olarak tanımlanan ebeveyn ve öğretmen gözlemlerinin değeri, niceliksel ölçümlerle güçlendirilebilir (Baykoç Dönmez, 2011: 365).

Johsen'e (2004) göre özel yetenekli öğrencilere, özel gereksinimleri ile uyuşan özel hizmetler vermeden önce, bu çocukları bulmamız gerekir. Bu çocukları belirlemek her zaman için kolay bir durum değildir. Her kuşakta, böyle birçok çocuk, yetenekleri keşfedilmeden ve eğitilmeden okuldan mezun olur (Akt: Kirk ve diğ., 2017: 330). Özel yetenekli çocukları tanılamak amacıyla kullanılan tanılama sistemi, hem çocukların bireysel ihtiyaçlarını karşılayacak hem de programın amaçlarıyla örtüşecek düzeyde

olmalıdır. Tanılamaya yönelik bazı ilkelerin tanılamanın nitelik düzeyini artıracığı düşünülmektedir. Bu ilkelerden bazıları aşağıdaki gibidir (Sak, 2010: 82-83):

- Yararlılık: Tanılama, bireyin yararı için olmalıdır.
- Bilimsellik: Tanılama, bilimsel yöntemler baz alınarak etkililiği denenmiş modeller kullanılarak yapılmalıdır.
- Kapsamlılık: Tanılama sistemi, çeşitli yetenek profilleri olan öğrencileri tanılayabilmelidir.
- Eşitlik: Okuldaki öğrencilerin tümü tanılama sürecinden, en azından ön taramadan geçmesi gerekmektedir.
- Erken Tanı: Özel yetenekli çocukları tanılamak amacıyla yapılan taramaların mümkün olduğu kadar erken dönemde (mümkünse okul öncesi dönemde) başlaması gerekir.
- Süreklilik: Bazı çocukların gerçek performanslarını ilk taramada ortaya koyamayabilecekleri düşünülerek, tanılama uygulamalarının yılda en az bir defa yapılması ve daha önce uygulamalarda özel yetenekli olarak tanılanmayan öğrencilerin de her tarama sürecine dahil edilmesi gerekmektedir.
- Uygun Araç: Tanılama sürecinde kullanılan tarama araçları ve yöntemleri eğitim programının amaçları ve içerikleri ile uyumlu olmalıdır.
- Ortak Karar: Öğrencinin özel yetenekli olup olmadığını bir ekip veya bir komisyon kararlaştırmalıdır.

Özel yetenekli öğrencileri taramak ve eğitsel ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla birtakım ölçme araçları ve kaynaklardan yararlanılabilir. Genel olarak tarama amacıyla; öğretmenin, okul müdürünün, psikoloğun, velilerin ve arkadaşların görüşleri, öğrencilere ilişkin öğretmen raporları, aile tarihçesi ve çocuğun yetişme ortamına dair bilgi, öğrenci ilgi envanteri ile ilgilerinin belirlenmesi, öğrencinin çalışmaları ve çeşitli alanlardaki başarı durumları ve zekâ testleri (Wechler Zekâ Ölçeği, Stanford-Binet Zekâ Ölçeği, Raven İlerlemeli Matrisler Testi), yaratıcılık testleri, yetenek testleri kullanılabilir. Yani öğrencinin aday gösterilmesi ilk aşama, bireysel ya da grup zekâ testlerinin yapılması ikinci aşama, öğrenci hakkında toplanan bilgilerin bir komisyon tarafından incelenip, öğrencinin programa alınıp alınmayacağına kararlaştırılması da üçüncü aşama olarak ifade edilebilir (Davaslıgil, 2012: 555; Sak, 2017: 563).

Üstün Zekâlı Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi

Yetenekli çocukların eğitimi, insanlık tarihinin ilk kayıtlarına kadar uzanan büyük bir geçmişe sahiptir. Bu kayıtlara göre, Yunanlılar, Mısırlılar, Romalılar, Çinliler ve Japonlar devletin yararını gözetlemek adına özel yeteneklerin ve becerilerin desteklenmesini sağlamışlardır. Avrupa devletleri Rönesans döneminde sanatı ve sanatçıları teşvik etmiş ve sıra dışı yeteneği olan kimseleri desteklemek amacıyla çıraklık eğitim modelini kullanmıştır. 1957’de Sputnik adlı Rus füzesinin uzaya fırlatılmasıyla özellikle fen ve matematik alanında yüksek potansiyele sahip olan çocukların eğitimine daha fazla önem verilmesi ihtiyacı doğmuştur. Sonraki yıllarda Amerika özel yetenekli çocukların eğitim ihtiyacını federal çapta kabul etmiş ve bununla ilgili yasalar düzenlemiştir (Clark, 2015: 160-161).

Özel yetenekli çocukların bizdeki eğitimine baktığımızda ise Osmanlılar Dönemine gitmekte fayda vardır. Üstün beyin gücünün özel eğitimi için kurulan ve o zamanki dünya ülkelerinde yetenekli bireylerin eğitimi için bir benzerinin bulunmadığı tarihçiler tarafından kabul edilen Enderun Mektepleri büyük bir öneme sahiptir (Enç, 2005: 287). Bu okullar II. Murad zamanında kurulmuş ve Hristiyan halktan alınan yetenekli çocuklar burada saray işlerini, devlet adamlığını, ilmi ve sanatı iyi biçimde öğrenip yetişsinler diye eğitilmiştir (Özkan, 2011: 66-67). Cumhuriyet döneminde, ülke kalkınmasını köylerden başlatmak amacıyla 1940 yılında çıkarılan yasayla Köy Enstitüleri kurulmuştur. Burada öğrenim görecekt olanların köye uyum sağlayıp köylüye iyi bir rol model olabilmesine önem verilmiştir. Bu anlamda bu okullarda okuyanların diğer öğrencilere göre daha yetenekli olan zeki ve başarılı çocuklardan seçilmesine dikkat edilmiştir (Görgülü Aydoğdu, 2016). 1963’te yüksek zekâ potansiyeline ve fende iyi bir yeteneğe sahip öğrencileri eğitmek amacıyla temelinde fen ve matematik ağırlıklı bir programı olan Fen Lisesi kurulmuştur (Turgut, 1990). 1989’da orta okuldan sonra müzik ve resim alanlarında özel yetenekli çocukların eğitim görmeleri amacıyla Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri açılmıştır. 1995 yılında farklı yetenek alanlarına sahip öğrencilerin yetiştirilmesi için Bilim ve Sanat Merkezleri kurulmuştur (Baykoç Dönmez, 2011: 371).

Özel yetenekli bireylere yönelik yapılan çalışmalar, özellikle son yıllarda gelişmiş veya gelişmekte olan dünya ülkelerinin bu bireyleri daha çok önemsedikleri, gerekli özel eğitim yöntem ve araçları geliştirdiklerini ortaya koyduklarını görmek mümkündür. Özel

yetenekli öğrencilerin eğitimleri için geliştirilen eğitim stratejilerinin amacı, özel yeteneklilerin ilgi ve gereksinimlerine göre eğitim alabilmeleridir. Yaygın olarak kullanılan stratejiler; hızlandırma, gruplama ve zenginleştirmedir (Gürbüz ve Ayas, 2013: 383).

Hızlandırma

Hızlandırma, birinci sınıfa erken başlama ve hızlı ilerleme, sınıf atlama (dersi üst sınıflarla alma), hızlandırılmış sınıflar, üniversiteye erken giriş, ileri seviye programlara yerleştirme gibi uygulamaları içerir. Hızlandırma uygulamaları okuma, matematik gibi kademeli içeriği olan derslerde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Robinson, Shore ve Enersen, 2014: 224-228). Hızlandırma özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde kalıcı öğrenmeyi sağlayan sınıfta sıkılmanın önüne geçen en etkili stratejilerden biridir. Bu kadar etkili olmasına rağmen birtakım yanlış inanışlar bazı ülkelerde genel eğitimin yapısına uymaması nedeniyle uygulanmayabilmektedir. Oysa her okul için hatta her birey için ideal olan en az bir tür belirlenebilir (Sak, 2010: 129). Hızlandırma uygulamalarında; yaş, duygusal gelişim, fiziksel gelişim, ebeveyn desteği, eğitim desteği ve öğrencinin ilgisi gibi öğeler göz önünde bulundurulmalıdır (Öznacar ve Bildiren, 2012: 17). Wood'a (2008) göre bireyin okuma değerlendirmeleri doğrultusunda, kendi sınıf düzeyinin üstündeki okuma materyalleri sunularak yapılabilecek çalışmalar ve grup etkinlikleri özellikle zorlayıcı ve değişik edebi türlerdeki okumalardaki soyut bilgilerin ve iletilerin anlaşılabilmesine yönelik çalışmalıdır.

Gruplama

Yetenekleri açısından benzer özellikler gösteren çocuklara sınıf içi veya sınıf dışı, uzun veya kısa süreli birlikte çalışma imkanı veren düzenlemelerdir. Gruplama uygulamaları, tam gün homojen (sadece özel yeteneklilerin olduğu) sınıflar, tam gün heterojen (normal ve özel yetenekli öğrencilerin bir arada olduğu) sınıflar ve yarım gün veya geçici gruplamalar (özel yetenekli öğrencinin haftada bir öğleden sonra iki üç saatliğine uzman bir eğitimcinin denetimindeki etkinliklere katılması) şeklinde yapılmaktadır (Davashgil, 2012: 562-563).

Zenginleştirme

Davis'e (2014) göre zenginleştirme, özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde en fazla kabul gören yöntemdir. Normal okulların eğitim programlarında veya bireyin ilgili olduğu

farklı alanlarda yer alan konu başlıklarının normal sınıf düzeylerine göre daha geniş ve ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve üzerinde çalışılmasını kapsar. Dağlıoğlu (2010a), yatay ve dikey olacak şekilde iki türlü zenginleştirmeden söz eder. Yatay zenginleştirme, etkinlik çeşidinin artırılması, dikey zenginleştirme de konuyla ilgili derinlemesine çalışmaların yapılması şeklinde açıklanır. Zenginleştirme süreci; yaratıcı düşünme, problem çözme, kritik düşünme ve bilimsel düşünmeyi içerir. Bu sürecin içeriğinde geliştirilen ders konuları, projeler ve etkinlikler mevcuttur. Bunlar arasında;

- Bağımsız çalışma ve araştırma projeleri,
- Kültürel ve bilimsel alanlara veya mesleki kuruluşlara geziler,
- Cumartesi programları, öğrencilerin ilgi ve yetenek alanlarına göre zenginleştirilmiş kurslar,
- Sınıfta veya okulun kaynak odasında oluşturulan öğrenme merkezleri,
- Müzik, sanat, dil ve bilgisayar yaz kampları
- Yaratıcı sorun çözmeyi geliştiren programlar,
- Öğrencilerin hem klasik edebiyatla tanışmalarını sağlamak hem de yorum ve tartışma becerilerini geliştirmek üzere düzenlenmiş programlar,
- Çeşitli yarışma ve münazaralar,
- Mentör adı altında geçen usta (uzman)- çırak ilişkileri sayılabilir (Baykoç Dönmez, 2011: 368-369).

Burada usta-çırak ilişkisinin ifade edildiği mentörlük kavramını biraz açıklamakta fayda vardır. Alanında uzman bir bilim insanının, özel yetenekli bir öğrencinin ilgili olduğu alanda bireyin kendisine profesyonel bir şekilde akıl hocalığı yapmasıdır. Böylece mentör, öğrenciye farklı düşünce yollarını göstererek kariyer danışmanlığı yapmış olur. Mentörlüğün, aynı zamanda rol modelliğini ve akıl hocalığını da kapsayan geniş bir kavram olmanın yanında yetenek gelişiminin faydalı bir bileşeni olduğu da söylenebilir (Öznacar ve Bildiren, 2012: 40-41).

Üstün Zekâlı Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Öne Çıkan Kuramlar

Son yıllarda özel yetenekli bireylerin tanınmalarında ve eğitimlerinde en fazla etkili olan ve en çok öne çıkan; Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı, Sternberg'in Başarılı Zekâ Kuramı ve Renzuli'nin Üçlü Halka Kuramı olmuştur (Sak, 2017: 544).

Çoklu Zekâ Kuramı

Zekâyı, bir ya da birden çok kültür için değerli olan bir ürünü ortaya koymak veya problem çözme yeteneği şeklinde tanımlayan Howard Gardner'e göre, zihinsel yetenekler birbirlerinden tamamen bağımsız oldukları için üstün zekâ da zihinsel alanlara göre çeşitlilik gösterebilir. Gardner, bir yeteneğin bir başka yeteneği etkileyebileceğini birbirinden bağımsız olarak gelişebileceğini ayrıca bütün zekâ alanlarının güçlendirilebileceğini ve bunun için belli bir önceliğin olmadığını belirtmiştir. Gardner, aşağıda ifade edildiği gibi bireyin sekiz tür zekâyı sahip olduğunu öne sürmüştür (Akınoğlu, 2011: 416-417; Demirel, 2013: 198-199; Morris ve Leblanc, 1996 Akt: Robinson ve diğ., 2014: 89-96).

- **Sözel/Dilbilimsel Zekâ:** Yazılı ve sözel dili kullanabilme, yeni diller öğrenebilme ve kişisel amaçları gerçekleştirmek için dili etkili kullanabilme potansiyelidir. Öykü, roman, şiir; okuma, anlama, yazma, bir konuyu anlatma gibi yüksek dil becerisi gerektiren bir alandır. Politikacılar, yazarlar, şairler, gazeteciler vb. bu zekâ boyutuyla öne çıkarlar.
- **Mantıksal/Matematiksel Zekâ:** Matematiksel problemleri mantık yürüterek analiz edebilme, bilimsel yollarla araştırabilme ve çözebilme becerisi şeklinde tanımlanabilir. Bireyler fen bilimlerinde, dil bilimlerinde, sosyal bilimlerde veya sosyal ilişkilerde de mantıksal düşünme becerilerini kullanabilirler. Matematikçiler, ekonomistler, istatistikçiler, yargıçlar vb. bu zekâ boyutuyla öne çıkarlar.
- **Görsel/Uzamsal Zekâ:** Üç boyutta düşünebilme, alışık olmadığı yerde bile yönünü bulabilme, nesnelere zihinde görebilme becerisi şeklinde tanımlanabilir. Denizcilerin, pilotların, ressamın, heykeltıraşların, satranç oyuncularının vb. bu alanda iyi oldukları söylenir.

- **Müzikal/Ritmik Zekâ:** Ses, nota ve ritimleri tanıyabilme, ayırt edebilme ve yeniden yorumlayabilme potansiyelidir. Müzisyenler, besteciler, orkestra şefleri vb. bu alanda önemli bir yere sahiptir.
- **Bedensel/Duyudevinimsel Zekâ:** Bireyin vücut uzuvlarını, jest ve mimikleri kullanabilme kapasitesi, vücut uzuvları ile beyin arasında uyumlu koordinasyon sağlayabilme becerisi, bir veya birden fazla sportif faaliyette başarılı olma yeteneği şeklinde ifade edilebilir. Sporcular, dansçılar, aktörler, tiyatrocular vb. bu alanda öne çıkan kişiler arasındadır.
- **Sosyal/Bireylerarası Zekâ:** Başka bireyleri tanıyabilme; onların duygularını, düşüncelerini, davranışlarını, kültürel alt yapılarını anlayabilme ve etkili iletişim kurabilme potansiyeli şeklinde tanımlanabilir. Öğretmenler, politikacılar, danışmanlar, halkla ilişkiler uzmanları, turizmciler vb. bu alanda önemli yer tutar.
- **Özedönük/Bireysel Zekâ:** Bireyin kendi duygu, düşünce, değer yargılarını ve bilişsel dünyasını tanıyabilmesi ve davranışlarını yönetebilmesi becerisidir. Psikologlar, filozoflar ve şairler bu alanda önemli bir yere sahiptir.
- **Doğacı Zekâ:** Sağlıklı bir çevre bilincine sahip olma, çevresindeki doğal kaynaklara, bitkilere ve hayvanlara karşı çok meraklı olma ve ilgi duyma potansiyelidir. Biyologlar, ekolojistler ve diğer doğa bilimcilerin bu konuda yüksek bir kapasiteye sahip olduğu söylenebilir.

Başarılı Zekâ Kuramı

Sternberg (1997), zekâyı anlatırken zekânın doğasına ilişkin farklı bir bakış açısı geliştirerek; çevreye uyum sağlayabilme, çevreyi değiştirebilme veya uygun çevreyi seçebilme ifadelerini kullanmıştır. Ortaya koyduğu bu farklı bakış açısı üzerine zekânın üç yönünü; analitik, yaratıcı ve pratik zekâyı ele almıştır. Günlük yaşantımızda çözmek durumunda kaldığımız problemler veya yerine getirmemiz gereken sorumluluklar üç ayrı zekâ türünün kullanımını gerektirir. Örneğin bir ürünün pazarlanması, öncelikle müşterilerin gereksinimlerinin analiz edilmesini, daha sonra bir satış stratejisinin geliştirilmesini ve son olarak da ürünün değeri konusunda müşterilerin ikna edilmelerini

gerektirir. Bu durumların ilkinde analitik düşünme becerilerini, ikincisinde yaratıcı düşünme becerilerini, üçüncüsünde ise pratik düşünme becerilerini kullanırız. Başarılı Zekâ Kuramına göre birey, aşağıda kısaca açıklanan üç zekâ türünden en az birinde iyi olduğu sürece veya bu zekâ türleri arasında iyi bir denge kurabildiği ölçüde hayatta başarılı olabilir (Levent, 2014: 6; Sak, 2017: 546-547).

- **Analitık Zekâ:** Mantıksal düşünmeyi, okuduğunu anlamayı, fikirleri, problemleri, olayları veya durumları analiz edebilmeyi, neden-sonuç ilişkileri içinde kıyaslayabilmeyi ve değerlendirmeler yapabilmeyi içeren geleneksel zekâ testlerinin ölçtüğü zekâ türünü temsil eder.
- **Yaratıcı Zekâ:** Mevcut bilgi ve becerileri kullanarak yeni durumlarla başa çıkmayı, çok sayıda ve değeri olan fikirler üretebilmeyi, problemlerin varlığını fark edebilmeyi, yeni ürünler üretme veya var olan ürünü detaylandırıp değiştirebilmeyi temsil eder.
- **Pratik Zekâ:** Mevcut bilgi ve becerilere bağlı olarak günlük yaşama uyum sağlamayı, gerçek yaşam problemlerini ekonomik ve akılcı yollarla çözebilmeyi ve fikirlere uygulama alanı bulabilme kapasitesini temsil eder. Pratik zekâ yaşantılarla gelişen bilişsel bir kapasitedir.

Üçlü Halka Kuramı

Renzuli'nin (2016) ortaya attığı Üçlü Halka Kuramına göre üstün yetenek; ortalama üstü genel veya özel yeteneğin, motivasyonun ve yaratıcı yeteneğin etkileşimi ve birlikte çalışması ile açıklanabilir. Kuram, bireyin yaratıcı üretkenliğini dışa vurabilmesi için sahip olduğu potansiyeldeki temel boyutlar ile ilgilenir.

- **Ortalama Üstü Yetenek:** Bireyin genel ve özel yetenek alanlarında normalin üzerindeki performans düzeyini ifade eder.
- **Motivasyon:** Bir işi başından sonuna kadar götüreceği görev bilinci ya da görev sorumluluğunu ifade eder.
- **Yaratıcılık:** Yeni, akıcı, esnek ve orijinal düşünceler oluşturup bunları yeni problemlerin çözümünde kullanma yeteneğini ifade eder. Yaratıcılık merak, risk alma ve yeni yaşantılara açık olma durumlarını da kapsar. IQ ve yetenek testlerindeki performanslar, gelecekteki başarıları yeterince öngörmemize

yetmiyorsa, genel ve özel yeteneklerin dışında kalan yaratıcılık yeteneğini göz önünde bulundurmamak bu konuda fayda sağlayacaktır.

Bilim ve Sanat Merkezleri

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nca 1992 yılında özel eğitime gereksinimi olan çocukların eğitimi için Özel Eğitim ve Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Genel Müdürlük Teşkilat yapısında özel yetenekli çocuklara ilişkin çalışmalar ise kurulan bir şube müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Türkiye'nin sosyo-ekonomik, kültürel ve eğitim koşulları göz önünde bulundurularak daha çok sayıda özel yetenekli bireye en uygun eğitim modeli ile ulaşılabilmesi için değişik ülkelerdeki modeller incelenmiş ve şartlara uygun yeni bir model geliştirilmiştir. Uygun görülen model, Necate Baykoç Dönmez'in önceki akademik çalışmalarında "Ek Ders Uygulama Okulu" diye isimlendirdiği daha sonra Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) adını koyduğu proje çalışmasıdır. Bu proje için 1993 yılında Ankara, İstanbul, İzmir, Bayburt ve Denizli pilot iller olarak seçilmiştir. 1995 yılında ilk uygulama Ankara'da başlamış (Baykoç Dönmez, 2011: 372-373), daha sonra tüm Türkiye'de aşamalı bir şekilde yaygınlık göstermiştir. Şu anda 81 ilde toplam 279 merkezde eğitim hizmetleri devam etmektedir. Bugün, Bilim ve Sanat Merkezleri, özel yetenekli çocukların, sahip oldukları potansiyeli anlamaları, kendilerine, çevrelerine ve ülkelere katkıda bulunabilmeleri için okullardaki eğitimin ötesinde farklılaştırılmış, zenginleştirilmiş bir eğitim anlayışı sunmaktadır.

Amaçları ve İlkeleri

BİLSEM'ler; okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki özel yetenekli çocukların bireysel yeteneklerini fark etmeleri ve sahip oldukları potansiyellerini geliştirip bunu en yüksek seviyede kullanmalarını sağlamak için yerleşim bölgelerinin özellikleri, ulaşım olanakları ve bölgesel nüfusunun 100.000'den az olmaması koşuluyla, hizmet verilmesi düşünülen öğrenci sayısı gibi durumlar da dikkate alınarak valiliklerin teklif etmesi üzerine Bakanlık tarafından açılır. Aşağıda da açıklandığı gibi, millî eğitimin temel amaçları ve ilkelerine uygun olarak BİLSEM'de sunulan eğitim faaliyetleri ile özel yetenekli öğrencilerin (MEB, 2016);

- *Atatürk ilke ve inkılaplarını benimseyen; ailesini, vatanını, milletini seven, ülkesine karşı görev ve sorumluluklarını bilen, bunları davranış hâline getirmiş bireyler olarak yetiştirilmesi,*

- Ülkesinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; lider, yapıcı, yaratıcı ve ülke kalkınmasına katkıda bulunan bireyler olarak yetiştirilip geliştirilmesi,
- Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen, kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmeleri, yetenekleri ve yaratıcılıklarını erken yaşta fark ederek en üst düzeyde kullanmaları,
- Öğrencilerin yaratıcı düşünce, keşif, icat, sosyal ilişkilerde başarı, inovasyon, liderlik, iletişim ve sanatsal beceriler kazanmaları,
- Özel yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini kazanmaları, disiplinler arası düşünme, sorunları çözme, belirlenen ihtiyaçları karşılamaya yönelik projeler gerçekleştirmeleri amaçlanır.

BİLSEM’de uygulanan eğitim ve öğretim faaliyetleri aşağıda ifade edilen ilkeler doğrultusunda düzenlenir ve yürütülür:

- Eğitim hizmetleri özel yetenekli öğrencilerin performansları ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanacak BEP’e göre yürütülür.
- BEP hazırlanırken özel yetenekli öğrencilerin eğitim ve öğretimindeki tüm gelişim alanları bütünlük içerisinde ele alınır.
- BİLSEM’de uygulanan öğretim programları, öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumlarının programları ile bütünlük oluşturacak şekilde hazırlanır ve öğrenci merkezli olarak yürütülür.
- Eğitim ve öğretim etkinliklerinde öğrencilerin üst düzey düşünme becerileri kazanmalarını sağlayacak uygulamalara yer verilir.
- Öğrencilerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan bireyler olarak yetişmeleri amaçlanır.
- Eğitim ve öğretim süreci öğrencinin kayıtlı olduğu örgün eğitim kurumu, veli ve BİLSEM arasında sağlanan iş birliği ile yürütülür.

Uygulanan Eğitim Programları

Aynı yaşta olan bireylerin deri, göz rengi, boy ve ağırlıkları gibi fiziksel özelliklerinin yanında, anlık öğrenme gücü ve yeteneklerinde de ciddi farklılıklar olabilir. Dolayısıyla bir eğitim programının hazırlanışında, bireyin öğrenme ve yetenek düzeyi özelliklerine öncelik verilmelidir (Enç, 2005: 16). Aşağıda özel yetenekli bireylerin farklılıkları dikkate alınarak hazırlanan, BİLSEM’lerde uygulanan eğitim programları ve bu programların uygulama esaslarının neler olduğu bilgisi verilmiştir (MEB, 2016):

BİLSEM’i kazanıp kayıt yapan öğrenciler;

- Uyum eğitimi programı,
- Destek eğitim programı,
- Bireysel yetenekleri fark ettirme programı,

- Özel yetenekleri geliştirme programı,
- Proje üretimi ve yönetimi eğitim programına alınırlar.

Uyum Eğitimi Programı

BİLSEM'e kaydı yeni yapılmış olan, müzik, görsel sanatlar ve genel zihinsel yetenek alanı öğrencilerinin, BİLSEM'e uyumlarını sağlamak için kurumu, eğitim programlarını, öğretmen ve diğer öğrencileri tanımalarını kapsayan bir programdır. BİLSEM'lerdeki uyum eğitimi programı uygulama esasları aşağıdaki gibidir:

- Öğrencilere öncelikle BİLSEM'in misyon, vizyon ve temel değerleri tanıtılır.
- Uyum etkinliklerinin yapılacağı gruptaki öğrenci sayıları program uygulama tablosuna (Ek-1) göre belirlenir.
- Yapılacak etkinlikler öğrencilerde BİLSEM kültürü oluşturacak şekilde planlanır.
- Öğrenciyi tanımayı amaçlayan; kişisel, sosyal ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlayan, bilimsel düşünceyi ve estetik duyguları geliştiren etkinlikler yapılır. Etkinliklere ait evrak rehberlik öğretmenine verilerek öğrenciye ait dosyada muhafaza edilir.
- Uyum programı etkinliklerinde sınıf öğretmeni ile rehberlik öğretmeni öncelikli olmak üzere tüm öğretmenler uygulayıcı ve gözlemci olarak görev alabilir.
- BİLSEM imkânlarının, laboratuvarlarının, yetenek geliştirme atölyelerinin ve çalışanlarının tanıtılmasına yönelik etkinlikler planlanır.
- Görsel sanatlar ve müzik alanlarında tanılanarak BİLSEM'e devam eden öğrenciler, uyum programı sonunda tanıldıkları alanda özel yetenekleri geliştirici eğitim programına devam eder. Bu öğrenciler program uygulama tablosundaki seçmeli etkinliklerden de BİLSEM imkânları dâhilinde yararlanır.
- Uyum programı süresince öğrencilerle ilgili elde edilen veriler öğretmenler kurulunda her öğrenci için ayrı ayrı değerlendirilir. Değerlendirme sonuçları rehberlik öğretmeni tarafından öğrenci dosyasına işlenir.
- Her bir öğrenciden sorumlu olacak danışman rehber öğretmen bu dönemde belirlenir.

Destek Eğitim Programı

Uyum programını başarıyla tamamlayan genel zihinsel yetenek alanı öğrencilerinin geliştirmesi gerektiği düşünülen temel becerileri bütün alan/disiplinlerle ilişki kurmasını baz alan eğitim programıdır. BİLSEM'lerdeki destek eğitim programı uygulama esasları aşağıdaki gibidir:

- Destek eğitim programında iletişim, iş birliği, grupta çalışma, öğrenmeyi öğrenme, problem çözme, bilimsel araştırma, girişimcilik, eleştirel ve yaratıcı düşünme, etkili karar verme, teknoloji okuryazarlığı, sosyal sorumluluk, kaynakları etkin kullanma becerileri program uygulama tablosu

ile ilişkilendirilerek kazandırılır. Öğretim programları Ek-1'de belirtilen destek eğitim programını okutabilecek öğretmenler tarafından hazırlanır.

- Destek eğitim programı etkinliklerinin yapılacağı gruplardaki öğrenci sayıları program uygulama tablosuna göre belirlenir.
- Destek eğitim programında öğrencilerle bireysel ya da grup olarak proje hazırlama çalışmalarına başlanabilir.

Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme Programı

Genel zihinsel yetenek alanından olup, destek eğitim programını başarıyla tamamlayan öğrencilerin, sahip olduğu bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını sağlamak için verilen bir eğitim programıdır. BİLSEM'lerdeki bireysel yetenekleri fark ettirme programı uygulama esasları aşağıdaki gibidir:

- Destek eğitim programı sonunda elde edilen veriler doğrultusunda bu programın uygulanabilmesi için öğrenciler gruplara ayrılır.
- Oluşturulacak gruplardaki öğrenci sayıları program uygulama tablosuna göre belirlenir.
- Her danışman rehber öğretmenin sorumlu olacağı öğrenci grubu bireysel yetenekleri fark ettirme programında tekrar belirlenir.
- Öğrencilerin bireysel yeteneklerini fark ettirebilmek amacıyla yaratıcılıklarını öne çıkaran disiplinlere yönelik programlar hazırlanır ve uygulanır.
- Öğrencinin en çok ilgi duyduğu, yetenekli olduğu ve ileride üzerinde derinlemesine çalışmalar yapabileceği alanları belirlemek için her bir alana özgü tutum ve becerileri fark ettirici etkinlikler ilgili alan öğretmeni tarafından planlanır.
- Bireysel yetenekleri fark ettirme programı döneminde disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak proje üretim çalışmaları devam ettirilir ve projeler destek eğitim programına göre daha kapsamlı hazırlanır.
- Bireysel yetenekleri fark ettirme programının tamamlanmasını takiben öğrenciler, öğretmenler kurulunca çoklu değerlendirme yöntemiyle değerlendirilerek özel yetenekleri geliştirme programı alanlarına yönlendirilir.

Özel Yetenekleri Geliştirme Programı

Görsel sanatlar ile müzik yetenek alanı öğrencilerinden başarıyla uyum programını bitiren, genel zihinsel yetenek alanı öğrencilerinden ise bireysel yetenekleri fark ettirme programını başarıyla bitirenlerin sahip oldukları özel yeteneklerini geliştirmek için verilen bir eğitim programıdır. BİLSEM'lerdeki özel yetenekleri geliştirme programı uygulama esasları aşağıdaki gibidir:

- Öğrencilerin özel yetenek alanı/alanlarına yönelik bilimsel ve sanatsal etkinlik temelli çalışmalara özel yetenekleri geliştirme programı döneminde yoğunluk kazandırılır.

- *Özel yetenekleri geliştirme programı, öğrenci merkezli eğitim yaklaşımına uygun disiplin veya disiplinler arası yapıda hazırlanır.*
- *Oluşturulacak gruplardaki öğrenci sayıları program uygulama tablosuna göre belirlenir.*
- *Özel yetenekleri geliştirme programının uygulanması sürecinde, disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak öğrencilerin yönlendirildiği disiplin/disiplinlerde derinlemesine, ileri düzeyde bilgi, beceri, davranış kazanmaları ve bu doğrultuda üretimde bulunmaları sağlanır.*
- *Görsel sanatlar ve müzik alanından tanınan öğrenciler için hazırlanan özel yetenekleri geliştirme programında ilgili alanın tanıtımı yapılır. Öğrencinin alan ile ilgili yeteneklerini fark ettirici etkinlikler planlanır, derinlemesine sanatsal etkinliklere bu aşamalardan sonra geçilir.*
- *Genel yetenek, görsel sanatlar ve müzik özel yetenekleri geliştirme programı öğrencileri, tanındıkları alandaki özel yetenekleri geliştirme programı etkinliklerini öngörülen sürelerde almak koşuluyla program uygulama tablosunda belirtilen seçmeli alan ders/etkinlik ve yetenek geliştirme atölyelerinden öğretmen ve öğrencilerin talepleri göz önünde bulundurularak BİLSEM imkânları dâhilinde yararlandırılır.*

Proje Üretimi ve Yönetimi Programı

Özel yetenekleri geliştirme programını başarıyla bitirenlerin ilgi, istek ve yetenekleri ölçüsünde bir alanda/disiplinde bireysel ya da grup halinde verilen bir eğitim programıdır. BİLSEM’lerdeki proje üretimi ve yönetimi programı uygulama esasları aşağıdaki gibidir:

- *Proje üretimi ve yönetimi programı aşamasında öğrenci her eğitim ve öğretim yılında en az bir proje hazırlar.*
- *Proje konuları, danışman öğretmenlerin rehberliğinde öğrenciler tarafından belirlenir ve yürütülür.*
- *Proje konusu seçiminde öncelikle öğrencinin özel yetenekleri geliştirme programında eğitim aldığı alan olmak üzere diğer alanlar da tercih edilebilir. Her türlü üretim, bilimsel çalışma ve sanat etkinlikleri projelendirilir.*
- *Proje üretimi ve yönetimi programı kapsamında yürütülen etkinliklerde yöntem olarak öğretmenlerin öğrencilere bilgi aktarmasından çok belirlenen projeler doğrultusunda çalışmaları ve bu süreç içerisinde öğrenmeleri temel alınır.*
- *Danışman öğretmen, öğrencisi ile birlikte proje sürecinde en az iki ilerleme raporu hazırlar. Hazırlanan raporlar araştırma ve geliştirme birimine sunulur.*
- *Öğrencinin proje üretimi ve yönetimi programı aşamasında bir eğitim ve öğretim yılında proje üretememesi durumunda danışman öğretmen üretimin gerçekleşmeme nedenlerini yazılı rapor hâlinde öğretmenler kuruluna bildirir.*

- *Araştırma ve geliştirme birimi, proje çalışmaları sırasında ortaya çıkan özgün fikrin endüstriyel hâle getirilmesi için patent, fikrî ürün bildirimi, faydalı model başvuru süreçlerine ilişkin işlemleri gerçekleştirir.*
- *Tamamlanan projeler öğrenci ve proje danışmanı öğretmen tarafından araştırma ve geliştirme birimine teslim edilir. Teslim edilen projeler usulüne uygun olarak tasnif edilir, listelenir ve arşivlenir. Proje listeleri eğitim ve öğretim yılı sonunda BİLSEM yönetimince BİLSEM modülüne işlenir.*

Yönerge doğrultusunda ifade edilen yukarıdaki programları başarıyla bitiren öğrenciler, her bir programın bitiminde BİLSEM müdürlüğü tarafından program tamamlama belgesini (Ek-2) alır.

İlgili Araştırmalar

Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Bilgili (2000) ülke eğitimi açısından özel yetenekli bireylerin eğitiminin bir sorun oluşturduğunu anlattığı çalışmasında bu sorunun görmezden gelinmemesinin yani öncelikle kabul edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Ona göre Türkiye’nin sahip olduğu bu ‘üstün’ potansiyelin doğru bir şekilde değerlendirilmediği çok açıktır. Sebebini de hâla belirlenmiş bir politikanın olmaması ile açıklamıştır. İlgili makamlarda konunun gündeme geldiği, tartışıldığı hatta raporların hazırlandığını ancak eğitim politikalarına yön verenlerin alana ve alanla ilgili girişimlere karşı genellikle kayıtsız kalmalarından dolayı bir sonuca ulaşamadığı şeklinde açıklamıştır. Çalışmada sahip olunan bu potansiyelin değerlendirilmesi ya da değerlendirilmemesinin stratejik bir önemi ifade ettiği anlatılmaktadır. Değerlendirme konusunun sadece eğitim politikasına yön verenlere bırakılmaması (öncelik onlarda olsa da), herkesin üzerine düşen noktada sorumluluk alması gerektiğine değinmiştir. Bu durumun bir ‘sosyal sorumluluk’ olduğu ve bu potansiyele sahip bireylerin ‘kamusal değer’ olarak ifade edildiği çalışmada özel yeteneklilerin değerlendirilmesine yönelik konunun sosyolojik, psikolojik, felsefi, pedagojik, iktisadi, stratejik, bilimsel ve teknolojik önemi üzerinde durulmuştur.

Gökdere ve Çepni (2004), Bilim ve Sanat Merkezi örnekleme üzerinde özel yetenekli öğrencilerin fen öğretmenlerinin hizmet içi gereksinimlerini, ihtiyaç değerlendirme yaklaşımını kullanarak belirlemeyi amaçlamışlardır. Verilere göre katılımcı öğretmenler birçok konuda ihtiyaç belirttikleri halde öğretmenlerin, en çok proje tabanlı öğrenme yaklaşımı, özel yeteneklerle ilgili internet ağları ve süreli yayınlara ulaşım,

modern öğretim teorileri ve uygulamalı aktiviteler, yetenekleri geliştirme yaklaşımları, araştırmacı öğretmen modeli ve deneysel uygulama yaklaşımları konularında hizmet içi eğitim seminerlerine gereksinim duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuların dâhil edildiği, farklı branşlarda uygulamalı etkinlikler yoluyla modüler programın dikkate alındığı, en az 28 saatten oluşan bir eğitim semineri programının ilgili öğretmenlere sunulması önerilmektedir.

Sezginsoy (2007) yüksek lisans tez çalışmasında, Türkiye’deki 7 farklı bölgeden 25 BİLSEM’de çalışan 227 öğretmenin görüşlerine dayanarak BİLSEM modeli uygulamasını *eğitim-öğretim, rehberlik, fiziksel donanım ve okul-çevre-merkez işbirliği* şeklindeki 4 farklı boyutta değerlendirmiştir. Analizlere göre öğretmenlerin, kurumdaki *eğitim-öğretim* durumlarının belirtilen kriterler doğrultusunda yerine getirildiğini ifade ettikleri görülmüştür. Öğretmenler, *rehberlik* boyutundaki durumlara katıldığını ancak kurumun *fiziksel ve materyal donanımının* ihtiyaçları tam anlamıyla karşılayacak durumda olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin, *okul-çevre-merkez işbirliği* boyutundaki durumlara katılmadıkları yani; okulların BİLSEM modeli uygulaması hususunda yeterli düzeyde bilgilendirilmediği, eğitim-öğretim faaliyetlerinin çocukların okuluyla işbirliği içinde olmadığına dair görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Boran ve Aslaner (2008) Bilim ve Sanat Merkezleri’nde probleme dayalı öğrenmenin, matematik öğretimindeki durumunu araştırmak için yaptıkları çalışmada BİLSEM’lerin özel yetenekli öğrencilerin eğitimine verilen önemin bir göstergesi olduğunu ancak birtakım problemlere de sahip olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle özel yetenekli öğrencilerin potansiyellerini etkin bir şekilde kullanıp geliştirebilecekleri yeterli etkinlik donanımının olmaması, bu kurumların öne çıkan en bariz problemi olarak görülmektedir. Aynı çalışmada probleme dayalı öğrenmenin önemi, neden olması gerektiği gerekçeleriyle birlikte açıklanırken, Malatya BİLSEM’de matematik öğretiminde probleme dayalı öğrenme baz alınarak yapılan etkinliklere sıklıkla yer verilmiştir.

Oğurlu ve Yaman (2010) özel yetenekli öğrencilerin çevreleri ile iletişime etki eden faktörleri ve onlarla iletişim kurmanın ipuçlarını araştırmışlardır. Faktörler arasında “*dil becerisi, empati, oyun, arkadaşlık, liderlik, ahlaki yargılama, duygusallık, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik, aşırı duyarlılık, hayal kırıklığı ve asilik*” gibi özellikler sayılmıştır. Özel yetenekli çocukların çevresince kabul görmediği ortamlarda ve zamanlarda çevreye uyum sağlayabilmek adına dikkatleri üzerinde toplamak amacıyla birtakım gösteriler

yapmak, çevresindeki normal bireyler gibi davranmak ya da kendini ortamdaki soyutlamak gibi değişik davranışlar sergilediği görülmüştür. Elde edilen sonuçlara bakıldığında bu öğrencilerin ebeveynlerinin, eğitimcilerinin ve geri kalan yakın çevrelerinin, onların normal yaşlılarından farklı olduklarını kabul etmeleri bunun yanında akademik başarıları ile sosyalleşmeleri noktasında gereken desteği vermeleri gerektiği önerilmektedir.

Kontaş (2010) ilköğretimde okuyan özel yetenekli öğrencilerin, öğrenme aşamasında kullandığı öğrenme stratejilerinin hangileri olduğunu belirlemek için yaptığı araştırmada ilköğretimin ikinci aşamasındaki 50'si kız ve 51'i erkek olmak üzere toplam 101 özel yetenekli öğrenci ile çalışmıştır. Elde edilen sonuçlara göre özel yetenekli öğrencilerin çoğu zaman duyuşsal stratejileri kullandığı görülmüştür. Kız öğrencilerin, anlamlandırma, örgütleme ve duyuşsal stratejileri erkek öğrencilere göre daha sık kullandığı, erkek öğrencilerin ise tekrarlama stratejilerini kızlara göre daha sık kullandığı tespit edilmiştir. Altıncı sınıf öğrencilerinin anlamayı izleme stratejilerini yedinci sınıf öğrencilerine göre daha çok kullandığı, yine altıncı sınıf öğrencilerinin örgütleme stratejilerini yedinci ve sekizinci sınıftaki öğrencilerden daha yaygın kullandığı ortaya çıkmıştır.

Karakuş (2010) çalışmasında, 2008-2009 eğitim-öğretim sezonunda Adana BİLSEM'de okuyan özel yetenekli öğrencilerin velilerinin, bilim ve sanat merkezine yönelik görüşlerini ve özel yetenekli bir çocuğa sahip olmanın, öğrencilerin merkeze devam etme durumlarında karşılaşılan zorlukların neler olduğunu araştırmıştır. Bununla ilgili beklentilere ve çözüm önerilerine açık uçlu sorularla cevap aramıştır. Araştırmadaki sonuçlara göre velilerin çocuklarının *kişilik özellikleri, iletişim becerileri, örgün eğitimleri, eğitsel çalışma alışkanlıkları* konularında zorluklarla karşılaştığı ortaya çıkmıştır. Kurumun donanımının yetersiz olduğu, kuruma ulaşımında ve devam etmede sorun yaşandığı, kurumdaki uygulamalarla ilgili birtakım güçlüklerin yaşandığı ifade edilmiştir. Beklenti ve önerilerin, kurumdaki eğitsel sürecin öğrencilerin ilgi, özellik ve gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlenmesi, tespit edilen eksikliklerin giderilmesi ve öğrencilerin devam sorunlarının giderilmesi için gerekli girişimlerde bulunulması gerektiği yönünde olduğu saptanmıştır.

Dağlıoğlu'nun (2010b) özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde, öğretmenlerin yeterliklerinin ve özelliklerinin incelendiği çalışmada, öncelikle özel yetenekli öğrencilerin normal akranlarına göre sahip olduğu farklı özellikler ve ilgilere söz

etmiştir. Bu farklı özellik ve ilgiler karşısında öğretmenlerin de ihtiyaçlara cevap verebilecek donanımda olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Bunun için çalışmada, öğretmenlerde olması gerektiği düşünülen yeterlik ve özellikler, MEB'in Türkiye'de 2006'da yapmış olduğu *Temel Eğitime Destek* adlı projenin alt başlıklarından biri olan "Öğretmen Eğitimi" başlığı altında "Kişisel ve Mesleki Değerler, Öğrenciyi Tanıma, Öğretme ve Öğrenme Süreci, İzleme ve Değerlendirme, Okul, Aile ve Toplum İlişkileri, Program ve İçerik Bilgisi" şeklinde ifade edilen esaslardan yararlanılmıştır.

Yıldız (2010) yüksek lisans tez çalışmasında, özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için geliştirilen Bilim ve Sanat Merkezleri'ni; öğrenci, öğretmen ve ebeveyn görüşlerine dayanarak değerlendirmiştir. Çalışmadan elde edilen görüşlere bakıldığında, kurumun amaçlarına ciddi anlamda ulaştığı, kurumda öğrencilerin yeteneklerinin erken dönemde farkedildiği ve geliştirildiği ifade edilmektedir. Bu sayede öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hazırlanan proje eğitimleri ile bireysel ve grupta yapılan çalışmalara katıldığı ve çalışma becerilerini geliştirdiği bunun da ilgili bireylerin günlük yaşantılarını kolaylaştırdığı gözlenmiştir. Kurumun donanım açısından öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında ihtiyaçları tam anlamıyla karşılayamadığı, öğrencilerin görüşlerine göre ise orta düzeyde karşıladığı görülmüştür. BİLSEM'lerin çevreleri ile olan işbirliğini öğretmenler yetersiz bulurken, çocuklar orta, ebeveynler ise yeterli düzeyde bulmuşlardır. Yine ebeveynlere göre ebeveynlerin kurumla olan işbirliği orta seviyede çıkmıştır. Kurumda çalışacak öğretmen ve eğitim alacak öğrenci seçimleri, öğretmenlere göre orta seviyede yeterli görülmüş olmakla birlikte, görev yapan öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin eğitimine ilişkin almış oldukları hizmet içi eğitimin yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir.

Karabulut'un (2010) özel yetenekli öğrencilerin Türkiye'deki eğitimini ve tarihi sürecini incelediği yüksek lisans tez çalışmasında 1960-2009 yılları içinde özel yeteneklilere yönelik eğitimin verildiği resmi ilköğretim ve ortaöğretimlerde süreç içerisinde öğrenci ve öğretmen seçimleri, bu kurumların yasal dayanakları, özel yetenekliler için ayrılan ekonomik destekler ve bu okullardaki eğitim programları konuları araştırılmıştır. Çalışmada özel yetenekli öğrencilere eğitim veren kurumların temel amacının bu öğrencilerin farklı özellik ve bireysel yetilerinin maksimum düzeyde geliştirilmesi ve öğrencilere bu durumlarını olabildiğince kullanabilecekleri eğitsel imkânların sunulması şeklinde olduğu görülmektedir. Çalışmada ilgili okullara,

öğrencilerin zekâ ve yetenek testlerinin yapıldığı sınavlarla seçildiği ancak fen liselerinde zeka testlerinin uygulanmadığı sadece ilköğretimin sonunda yapılan sınavlarla öğrenci alımının yapıldığı gözlenmiştir. Bilim ve sanat merkezleri ile fen liselerinde çalışacak öğretmenlerin belirlenmesinin ise belli kriterler doğrultusunda olduğu açıklanmıştır. Özel yeteneklilere eğitim veren okulların öncelikle Anayasadaki ilgili hükümlerle, bunun dışında konuyla ilgili hazırlanan ve değişik zamanlarda geliştirilen yasa, yönetmelik ve yönergelerle eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirdikleri gözlenmiştir. Bu öğrencilere yönelik ekonomik desteklerin Cumhuriyetin başından bu yana belli zamanlarda kesintiye uğramış olsa da devam ettiği görülmüştür. Türkiye'nin ilk fen lisesi olan 1964'te eğitime başlayan Ankara Fen Lisesinde akademik ve bilişsel anlamda akranlarına göre anlamlı düzeyde önde olan bu çocuklar için matematik ve fen ağırlıklı geniş çaplı bir eğitim programının uygulamaya konulduğu görülmüştür. Bu çalışmanın yapıldığı dönemde İstanbul Ford- Otosan Beyazıt İlköğretim Okulu'nda, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca özel yetenekli öğrenciler için onaylanmış ayrı bir eğitim programı olmasa da bu öğrencilerin eğitimine normal akranlarıyla aynı ortamda devam ettiği belirtilmektedir.

Şenol (2011) yüksek lisans tez çalışmasında, BİLSEM'lerde çalışan öğretmenlerin görüşlerine dayanarak özel yetenekli öğrencilerin eğitim programlarını incelemiştir. Analizlerden elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin, BİLSEM'lerdeki özel yetenekliler eğitim programları için genelde olumlu anlamda görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Çalışmada, öğretmenlerin daha çok, kurumdaki eğitimin öğrencilerin bireysel yetilerinin farkında olmalarını desteklediği görüşüne katıldıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde en çok gözlem yöntem-teknikini tercih ettikleri gözlenmiştir. Kurumda karşılaşılan sorunlara bakıldığında öğretmenlerin önemli bir kısmı kurumun fiziki koşullarının olumsuz olduğunu ve öğrencilerin yeteneklerini ortaya koyabilmeleri, geliştirebilmeleri açısından uygun materyal donanımının da olması gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür.

Özbay ve Palancı'nın (2011) özel yetenekli bireylerin, düşünüldüğünden daha çok duygusal ve sosyal sorunlarının olabileceğini anlattığı ve bunun altını çizmek amacı ile ergen ve çocuk yaştaki özel yeteneklilerin psikososyal özelliklerini anlattıkları çalışmada, bu bireylerin sahip olduğu farklılığın sadece bilişsel olarak değil aynı zamanda sosyal, duygusal ve kişisel yönlerinin farklılaşması boyutları ile de değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla ilgili bu bireylerin varsayıldığından daha fazla sorun yaşadığı ve

bu sorunlarla içiçe ama normale uymaya çalışarak bu sorunların üstesinden gelme gayretiyle hayatlarını devam ettirdikleri anlatılmıştır.

Esen (2011), 6 farklı ildeki Bilim ve Sanat Merkezi'nde ilköğretim düzeyinde okuyan 106 öğrenci ile görüşüp yüksek lisans tez çalışmasını hazırlamıştır. *Cinsiyet, sınıf düzeyi ve ailelerin sosyo ekonomik düzeyleri değişkenlerine* göre özel yetenekli öğrencilerin içinde bulunduğu çevreye dair bilgileri ve çevrelerine ilişkin tutumlarının ne olduğunu incelemiştir. Çalışmada, çocukların çevre sorunlarına yönelik alternatif çözümler üretebilme becerilerini gözlemiştir. Çalışmanın sonunda, çocukların hem çevre bilgisi hem de çevreye ilişkin tutumlarında, cinsiyet değişkeni açısından anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Çocukların çevre bilgilerinde, sınıf düzeyi değişkenine göre 8. sınıfta okuyan öğrenciler lehine anlamlı düzeyde bir farkın olduğu görülmüştür. Çocukların çevreye ilişkin tutumlarında ise sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı saptanmıştır. Ailelerin sosyo ekonomik düzeyleri değişkenine göre çocukların çevre bilgisi ve çevreye ilişkin tutumlarında anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır. Çocukların çevre sorunlarına yaklaşımlarında iyi çözüm önerilerini sunabildikleri gözlenmiştir.

Levent (2011), özel yetenekli öğrencilerin eğitimine ilişkin görüş ve politikaları incelediği doktora tezi çalışmasında, Osmanlı Dönemi'ndeki özel yetenekli bireylerin yetiştirildiği Enderun modeli okul ekolünden yeterince yararlanılamadığını, Cumhuriyet'ten bu yana özel eğitim alanı içerisinde özel yetenekli öğrencilerin en çok ihmal edilen grup olduğunu ifade etmiştir. Milli eğitim politikamızın, yerleştirme sürecini de kapsayan bir vizyondan mahrum olması ve dolayısıyla özel yetenekli bireylerin kendi başına kalması bu durumun da zamanla öğrencilerin gelişmiş ülkelere göçüp gitmesini tetiklediği anlatılmıştır. Çalışmada, Türkiye'de ve gelişmiş ülkelerde özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerine ilişkin uygulamaların nasıl olduğu araştırılmıştır. Öne çıkan hususlara bakıldığında ülkemizde özel yetenekli çocukların eğitimi daha çok Anayasa, yasalar, eğitim şûraları, hükümet programları gibi çalışmalarla gündeme gelmiş ancak yasaların, alınan kararların işlevsel hale getirilemediği ve eğitim sistemimizde bu konunun düzgün bir işleyiş sergileyemediği görülmüştür. Amerika'da ise 1970'lerde bu durumun bir standardı oluşturulmuş, tüm eyaletlerdeki Eğitim Bakanları konuyla ilgili gerekli girişimleri ve çalışmaları desteklemişlerdir. Avrupa Birliğine bakıldığında ise özel yetenekli çocukların eğitiminde son zamanlarda bir hız yakalanmış olsa da ülkelerin, daha

çok genel eğitimdeki kaliteyi arttırma hedeflerine sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Çalışmanın nitel kısmında, İstanbul Ataşehir BİLSEM’de çalışan 20 öğretmenin katılımıyla görüşme yapılmış ve elde edilen bazı sonuçlar şu şekilde paylaşılmıştır. Öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin özelliklerini iyi bildikleri, daha çok öğrencilerin bilişsel özelliklerini vurguladıkları ve olumlu yönlerini anlattıkları görülmüştür. Öğretmenlerin bazılarının, bu çocukların normal yaşlarına göre bilişsel anlamda daha erken geliştiğini ancak sosyal ve duygusal anlamda bazen problem yaşayabildiklerini ifade etmişlerdir. BİLSEM’e öğrenci seçiminde kullanılan testlerin çok uygun olmadığı, sürekli aynı testler kullanıldığı için içeriğinin tahmin edilebilir olduğu bazı öğretmenlerin görüşünde yer almıştır. Kuruma öğretmen alımındaki kriterler, bazı öğretmenler tarafından yeterli bulunurken, bazıları tarafından yetersiz bulunmuştur. Eğitim programının proje temelli esnek bir anlayışa sahip olması öğretmenler tarafından olumlu karşılanırken, öğrenci mevcudunun fazla olması, öğrencilerin kısıtlı zamanlarda kuruma gelmeleri ve sınavlara hazırlık süreçlerinin verimi olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Kaynakların ve materyallerin ihtiyaçları karşılama noktasında yetersiz olduğu gözlenmiştir.

Metin ve Bencik Kangal (2012) Bilim ve Sanat Merkezleri’nde okuyan özel yetenekli öğrencilerin benlik algılarını incelemek amacıyla, Ankara, İstanbul, Bursa, Sinop ve Kastamonu’daki BİLSEM’lerde, genel zihinsel yetenek alanında özel yetenekli tanısı konulmuş, 12-14 yaş aralığındaki 120 öğrenci ile çalışmışlardır. Özel yetenekli çocukların benlik algısını araştırmak için Piers ve Harris (1964) tarafından geliştirilen ve Öner (1994)’in standardize ettiği “Çocuklar İçin Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeği”nin kullanıldığı araştırmada, verilerin analizi Kruskal-Wallis varyans analizi ve t - testi ile yapılmıştır. Verilerden elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin genel benlik kavramı puan ortalaması 62.08 olarak ortaya çıkmıştır. Cinsiyet değişkenine göre genel benlik kavramı puan ortalamaları arasındaki fark ve “mutluluk”, “popülarite”, “davranış, uyum ve konformite”, “fiziksel görünüm”, “zihinsel ve okul durumu” alt faktörlerinden alınan puanların ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yaşa (sınıf düzeyi) göre yapılan kıyaslamalarda ise PHBK ölçeği ve alt faktör puanlarındaki ortalamaların anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır.

Gömleksiz, Kan ve Öner’in (2012) Elazığ Bilim ve Sanat Merkezi örneğinde özel yetenekli öğrencilerin medya okuryazarlığına yönelik görüşlerini incelediği çalışmada, medya okuryazarlığı hakkında bilgi sahibi oldukları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin iletişim

aracı olarak daha çok internet, televizyon ve mobil cihazlarını kullandıkları, televizyonda daha çok dizi izledikleri, arama motoru olarak Google'ı çok daha yaygın kullandıkları ve sosyal paylaşım-iletişim ağlarını yoğun bir şekilde kullandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin, yalan haber yapan kanallardan ve zararlı sitelerden çok şikâyetçi olduğu; güvenli yayın ağlarını ve siteleri daha sık tercih ettikleri belirlenmiştir. Özel yetenekli öğrencilerin, sosyal medyayı arkadaşlarıyla bir iletişim kanalı olarak kullandıkları saptanmış ve bunun yanı sıra medyanın zararlı etkilerinden korunmak için bilgilendirilmek ve bir oto kontrol kazanmak istedikleri sonuçlar arasında görülmüştür.

Tortop ve Kunt'un (2013) ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili tutumlarını incelediği çalışmada, bu çocukların eğitimine yönelik açılan BİLSEM'lerin bu eğitim sürecine önem kattığını ifade etmişlerdir. Isparta'da 2011-2012 eğitim-öğretim sezonunda farklı okullardan çeşitli branşlarda 323 öğretmenin katıldığı çalışmada, öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin eğitimine dair tutum puan ortalamaları ortanın üzerinde çıkmıştır. Cinsiyet, yaş ve branş değişkenlerine göre ise bir farklılığın olmadığı saptanmıştır. Fakat ölçekteki alt boyutlardan biri olan "Üstün Yeteneklilerin Toplumsal Değeri" boyutunda cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik tutumu en yüksek puan ortalamasına sahipken, Beden Eğitimi ile Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin en düşük puan ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Kurnaz, Çiftçi ve Karapazar'ın (2013) üç farklı BİLSEM'de destek eğitimi programında okuyan 89 özel yetenekli öğrencinin metafor kullanarak değerlere ilişkin algılarını inceledikleri çalışmada, öğrencilerin metafor üretmede, aldıkları derslerdeki kavramlardan, medyadan ve günlük gelişmelerden etkilendikleri ifade edilmiştir. Üst sınıflarda okuyan öğrencilerin alt sınıflarda okuyan öğrencilere göre değerlere uygun metafor üretme kapasitelerinin daha yüksek olduğu ve etkileyici ifadeler kullandıkları gözlenmiştir. Yine öğrencilerin okuduğu sınıf düzeyi yükseldikçe üretilen metafor sayısında da bir artış olduğu tespit edilmiştir. Ancak özel yetenekli öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi kadarının değerlere dair metafor geliştirmede zorlandığı ve bu durumun, öğrencilerin önemli bir kısmının değerler ile ilgili ayrıntılı zihinsel fonksiyona sahip olmadığı şeklinde değerlendirilmiştir. Bunun için değerler eğitiminin bütün öğrencilere

verilmesi gerektiği gibi, özel yetenekli öğrencilere de verilmesinin bir ihtiyaç olduğu eğitimcilerin görüşlerine yer verilerek anlatılmıştır.

Bakioğlu ve Levent'in (2013) Türkiye'de özel yetenekli bireylerin eğitimi için birtakım önerileri sunduğu çalışmada, Cumhuriyet döneminden bu yana özel eğitim alanı içerisinde bu bireylerin en fazla ihmal edilmiş grup olarak anlatıldığı görülür. Milli eğitimin uyguladığı eğitim programları daha çok normal bireylerin seviyeleri baz alınarak hazırlandığından dolayı özel yetenekli bireylerin eğitsel ihtiyaçlarının tam anlamıyla karşılanmadığı düşüncesi savunulmaktadır. Dolayısıyla özel yetenekli bireyler için eğitim programları ve ortamları düzenlemekle birlikte hâlihazırdaki program ve ortamların bu bireylere hitap edebilecek bir zenginliğe ulaşması için bazı önerilerde bulunmak önemli ve gereklidir. Çalışmada, Türkiye'nin içinde bulunduğu şartları göz önünde bulundurmanın yanında gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerindeki örnekler ve bulgular dikkate alınmıştır. Buna göre öneriler, örgün ve yaygın eğitimin kapsadığı iki farklı uygulama ortamından söz edilerek verilmektedir. Örgün eğitim çerçevesinde verilen önerilerin, “*olağanüstü üstün yetenekli*” ve “*dahi seviyesinde üstün yetenekli*” bireylere uygun *Bilim Akademileri* adıyla tam zamanlı bir eğitim kurumunun oluşturulması fikri etrafında toplandığı görülmektedir. Yaygın eğitim çerçevesinde verilen önerilere bakıldığında Bilim ve Sanat Merkezleri modelinin geliştirilip daha iyi eğitim koşullarıyla sürece katkı sağlaması önerilmektedir. Dahası üniversitelerin yaz programları, bilim merkezleri, aile destek eğitimleri, informal yetişkin grupları ve uzaktan eğitim şeklinde oluşturulacak programların da katkı sağlayabileceği önerilmektedir.

Bildiren (2013), yetenekli öğrencilerin öğrenme stillerini incelediği çalışmada, çalışmanın örneklemini oluşturan ve özel yetenek tanısına sahip 1350 öğrenci arasında 68 kişi ile çalışmıştır. Araştırmacı Dunn ve Dunn öğrenme stilinden yararlanmış görsel, işitsel ve dokunsal anlamda üç öğrenme stilini belirleyen öğrenme stilleri ölçeği veri aracını geliştirmiştir. Analizlere göre özel yetenekli öğrencilerin görsel ve dokunsal puan ortalamalarının işitsel puan ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, işitsel puan ortalamasının görsel ve dokunsal puan ortalamalarına göre daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Resim ve müzikte yeteneği olan öğrencilerin görsel öğrenme stil puanlarının dokunsal ve işitsel puan ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve işitsel ve dokunsal puan ortalamalarının görsel puan ortalamalarına göre daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Kaya (2013), akranlarına göre farklı gelişim özellikleri gösteren özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin de ihtiyaçları doğrultusunda farklı olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu nedenle özel yetenekli öğrencilere verilmesi gereken eğitimin nasıl olması gerektiğini araştırmış ve önerilen çeşitli modelleri, programları ve BİLSEM’lerdeki eğitim sistemini incelemiştir. Özel yetenekli bireylerin aldığı eğitimin daha nitelikli bir boyuta ulaşması gerektiğini gözlemlemiş ve bunun için, Osmanlı dönemindeki Enderun Mektebi’ni ve gelişmiş ülkelerin konuyla ilgili eğitim sistemlerini doğru bir şekilde değerlendirmenin, sürece katkı sağlayacağını ifade etmiştir.

Özer Keskin, Keskin Samancı ve Aydın (2013), Bilim ve Sanat Merkezleri’nin mevcut durumları, problemleri ve problemlerine yönelik çözüm önerilerini geliştirdikleri çalışmada yedi farklı bölgeden yedi şehir seçilmiştir. Yönetici ve öğretmenlere göre BİLSEM’lerin kamuoyunda yeterince duyurulmadığı, kurumla ilgili gelişmelerin velilere gerekli şekilde aktarılmadığı ve fiziki ortam ve donanımın ihtiyacı karşılamadığı görüşü hakimdir. Velilerin, kurumun görev ve sorumlulukları hakkındaki bilgi eksikliği kurumdaki, işleyişi ve iş akışını etkileyen sorunları beraberinde getirmekle birlikte yine velilerin yüksek beklenti içinde oldukları tespitler arasındadır. Öğrencilerin devamsızlık problemine dikkat çekilirken bu problemin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına da vurgu yapılmıştır. Aynı çalışmada öğrenci alımında kullanılan testlerin yeterli olmadığı, kuruma öğretmen alımında ve özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde ise ilgili kişilerin kendilerini “kısmen yeterli” bulmaları çarpıcı sonuçlardır. İfade edilen bu problemlere yönelik çözüm önerileri olarak; ilgililere gerekli bilginin aktarılması için doğru iletişim kanallarının kullanılması, fiziki koşulların iyileştirilmesi için bağımsız binaların yapılması ve donanımın yeterli hale gelmesi için de disiplinler arası anlayışa uygun sınıf/laboratuvar ortamlarının oluşturulması gerekmektedir. Diğer problemin yaşandığı öğrenci kabulünde, uygulanan testlerin uzun zamandır kullanılan testler olması nedeniyle, öğrenci seçiminde bu testlerin günümüzün gereksinimlerini ve ilgili alanın beklentilerini karşılayacak düzeyde güncellenmesi gerektiği kanaatini doğurmuştur. Ayrıca görevlendirme esasına dayanarak öğretmen alımı yapılan bu kurumlarda, belirlenen kriterler ışığında öğretmen alımının yapılması daha uygun görülmektedir. Yani özel yetenekli bireylere yönelik eğitim almış ve lisansını bu alanda yapmış kişilerin bu kurumlarda görev alması önerilmektedir.

Okur ve Özsoy (2013) Bartın BİLSEM örneğinde, *cinsiyet, öğrenim kademesi, anne ve baba eğitim düzeyi, okul türü, eğitim programı* değişkenlerine bağlı özel yetenekli

öğrencilerin Türkçe dersine dair tutumlarını incelemiştir. Öğrencilerin cinsiyet ve baba eğitim durumu değişkenlerine bağlı Türkçe dersine yönelik tutumlarında, anlamlı bir farklılık ortaya çıkarken; öğrenim kademesi, anne eğitim durumu, okul türü ve BİLSEM programı değişkenlerine bağlı anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda özel yetenekli bireyler için BİLSEM’lerde Türkçe öğretimine dair yapılması gerekenler hakkında tartışılmıştır.

Bildiren ve Türkkani (2013) yaptıkları çalışmada, sınıf düzeyleri 3. ile 12. sınıflar arasında değişen 100 özel yetenekli öğrencinin BİLSEM’lere bakış açısını ve beklentilerini tespit etmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, özel yetenekli öğrencilerin, performanslarını rahatça ortaya koyabilmeleri için ihtiyaç duyulan donanım, araç ve gereçlerin karşılandığı, kolay ulaşabilecekleri, bir özel eğitim kurumu beklentisi içerisinde oldukları ortaya çıkmıştır.

Akkaş (2013) Düzce BİLSEM’de 33 özel yetenekli öğrenci ile Bilim ve Sanat Merkezleri’nde uygulanan Uyum Programı ve Destek Eğitim Programı etkinliklerinin, özel yetenekli öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerine olan etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmacı çalışmasında deneysel desenlerden “tek grup öntest-sontest desen” kullanmıştır. Öğrencilerin uygulamadan önce ve uygulamadan sonra yaratıcı düşünme düzeylerini belirlemek için veri toplama aracı olarak Torrance Yaratıcı Düşünme Testi’nin (TYDT) Şekilsel A formu tercih edilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde; Uyum ve Destek Eğitim programındaki özel yetenekli bireylerin akıcılık, orijinallik, başlıkların soyutluğu, erken kapamaya karşı direnç ve yaratıcılık toplam ön test ve son test puanları arasında son test lehine anlamlı fark bulunmuştur. Detaylandırma ön test son test puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Cinsiyet değişkenine bağlı bulgularda, TYDT alt boyutları ve yaratıcılık toplam ön test puanları arasında anlamlı bir farkın belirlenmediği, son test detaylandırma alt boyutu hariç, TYDT alt boyutları ve yaratıcılık toplam son test puanları arasında cinsiyet değişkenine bağlı anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır.

Şahin ve Şahin’in (2013) Türkiye genelinde Bilim ve Sanat Merkezleri’nde çalışan öğretmenlerin içinde buldukları tükenmişlik düzeylerini belirlemeyi amaçladıkları çalışmada, Maslach Tükenmişlik Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmış ve Türkiye’de yedi farklı bölgedeki 25 BİLSEM’den e-mail yoluyla veriler toplanmıştır. 86 öğretmenin dahil edildiği çalışmada, kişilerin tükenmişlik düzeylerinin bazı bireysel ve mesleki değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Çalışma sonucunda;

cinsiyet ile meslekte ve/veya BİLSEM’de çalışma sürelerinin Duygusal Tükenme (DT)’nin belirleyicileri içinde yer almadığı, çalışma ortamındaki memnuniyet, üstlerinden takdir görme ve iş yükü algısının ise Duygusal Tükenme (DT)’nin belirleyicileri içinde yer aldığı ortaya çıkmıştır. Duyarsızlaşma (D)’nin cinsiyet ve BİLSEM’de çalışma süresinden etkilenmediği, meslekte çalışma süresi, iş yerinden memnuniyet, iş yükü algısı ve üstlerinden takdir görme durumlarının ise Duyarsızlaşma (D)’nin belirleyicileri arasında olduğu saptanmıştır. Kişisel Başarıda Düşme (KBD) puanlarının ise cinsiyet, meslekte çalışma süresi ve iş yükü algısına göre farklılaşmadığı, BİLSEM’de çalışma süresi, işyerinden memnuniyet ve üstlerinden takdir görme durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Kunt ve Tortop’un (2013) üç farklı şehirden 112 özel yetenekli öğrencinin katılımıyla gerçekleştirdiği, Bilim ve Sanat Merkezleri’ne yönelik öğrencilerin metaforik algılarına bakıldığı çalışmada betimsel analiz yöntemi kullanılmış olup 67 metafor 9 kategori oluşturulmuştur. Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde öğrencilerin BİLSEM’lere dair metaforik algılarının önemli derecede olumlu bir yaklaşım sergilediği ve bu yaklaşımların BİLSEM’lerin kuruluş amaçlarına uygun bir anlayışa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Oğurlu’nun (2014) özel yetenekli öğrencilerin, okuma ilgisini, tutumunu ve eleştirel okuma becerilerini incelediği çalışmada, bu çocukların normal yaşlarına göre okumayı daha erken kavradıkları ve okumaya ilişkin ilgi düzeylerinin daha üst düzey olduğu ifade edilmektedir. BİLSEM’de okuyan 50 özel yetenekli öğrenci ile yapılan çalışmanın sonuçlarına göre bu öğrencilerin orta ve üst düzey okuma yapan grup içinde olduğu, okumalarında gizem ve bilim kurgu içerikli romanların daha çok yer aldığı tespit edilmiştir. Okuma tutumları ile eleştirel okuma becerileri arasında üst düzey bir ilişkinin olduğu da sonuçlar arasındadır.

Özsoy (2014) “üstün yetenekli öğrenci” kavramının, metaforlar aracılığıyla BİLSEM’deki veli, öğretmen ve öğrenciler tarafından nasıl algılandığını araştırmıştır. Çalışmasında 2013-2014 eğitim-öğretim sezonunda 75 katılımcı yer almıştır. Katılımcıların ortaya koyduğu metaforlara göre -akranlarından farklı birey- algısı en çok öne çıkmıştır. Üstün yetenekli bireylerin; çok yönlü, başarılı ve esrarengiz tipler olduğu sıklıkla ifade edilmiştir. Paydaşlar tarafından geliştirilen metaforların, homojen bir

dağılıma sahip olduğu yani katılımcıların konuyla ilgili bakış açılarının birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Özyaprak ve Davaslıgil (2015) İstanbul’da bir ilköğretimin 5. sınıfında normal zeka düzeyine sahip akranları ile aynı ortamda okuyan, WISC-R zekâ testi ile özel yetenekli oldukları tanılanan 24 öğrencinin akademik ve bilişsel beklentilerine cevap olacak, farklılaştırılarak oluşturulmuş özgün bir matematik programının, öğrencilerin matematik dersine yönelik tutumu üzerindeki etkiyi değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan matematik programının öğrencilerin matematik dersine yönelik tutumlarında anlamlı düzeyde bir artışın olduğu ortaya çıkmıştır.

Altun (2015) doktora tezi çalışmasında özel yetenekli öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) ihtiyaçlarını, psikolojik danışma yaşantılarını ve rehber öğretmenlerin bu öğrencilere ilişkin yeterlik düzeylerini araştırmıştır. Çalışmada geçtiği üzere araştırmacılar özel yetenekli öğrencilerin tanılanmaları, yönlendirilmeleri ve eğitilmeleri hususlarında ciddi görüş ayrılıklarına sahip olsa da gelişimsel özellik ve psikolojik gereksinimleri açısından normal yaşlılarından farklılıkları konusunda çoğunlukla ortak paydada buluştukları görülmüştür. Türk kültürüne uyarlandıktan sonra kullanılan ölçeklerden ulaşılan bulgulara göre; “*eğitim planlamaları*” ve “*özel yetenek programları*” veliler açısından çocukların ihtiyaç duyduğu ilk konular olmuştur. Veliler tarafından dile getirilen ihtiyaçların, çocukların içinde bulunduğu yaşa göre farklılaştığı gözlenmiştir. Yani öğrencilerin ergenlikten önce aşırı duyarlı ve mükemmeliyetçi, ergenlik dönemindeyse dikkatsiz ve erken sinirlenme halinin daha yoğun gözlendiği saptanmıştır. Çocukların PDR gereksinimleri yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre değişmektedir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin PDR gereksinimleri hususunda anne ve babanın görüşleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı ancak eğitim düzeyi değişkenine göre ciddi anlamda bir farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukların eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal anlamda değişik problemler yaşadığı gözlenmiş ancak bu çocukların PDR servislerinden yeteri düzeyde yararlanmadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte cinsiyet ve eğitim kademesi değişkenlerine göre çocukların PDR yaşantılarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir. BİLSEM’lerde görev yapan rehber öğretmenlerin, özel yetenekli öğrencilere ilişkin bilgileri ve etkinliklerde bulunma düzeyleri normal okullarda görev yapan öğretmenlere göre anlamlı düzeyde yüksek

çıkıştır. Lisans programı olarak PDR mezunu olan ve olmayan rehber öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilere ilişkin bilgi, algı ve etkinliklerde bulunma düzeylerinde ise anlamlı derecede bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Sonuçlara göre rehber öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilere ilişkin yeterince bilgi ve beceri sahibi olmadığı gözlenmiş ve mevcut rehberlik uygulamalarının şekillendirilmesiyle bu öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanamayacağı rehber öğretmenlerce ifade edilmiştir.

Kontaş ve Yağcı'nın (2016) Ankara Bilim ve Sanat Merkezi'ndeki 12 öğretmenle görüştüğü, BİLSEM'lerde özel yetenekli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin program geliştirme ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hazırlanan ve uygulanan hizmet içi öğretim programının değerlendirildiği çalışmada, hizmet içi eğitimde sunulan programın genel hatları ile verildiği belirtilmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin hedef ve kazanımları belirlemesi, bunlara yönelik izleyeceği strateji, yöntem ve teknikler hakkında bilgi sahibi olması, uygulama ve değerlendirme sürecini sağlıklı yürütmesi daha kaliteli bir eğitime ulaşmak açısından önemsenmektedir. Görüşmelerden elde edilen bulgular neticesinde, öğretmenlere verilen bu hizmet içi eğitimin faydalı olduğu ancak öğretmenlerin eğitim süresini yetersiz bulduğu dolayısıyla eğitimin daha geniş bir zamana yayılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Hotulainen ve Schofield (2003) okul öncesi dönemde öğrencilerde özel yetenekli olma potansiyelinin belirlenmesini ve bu potansiyelin bireyin akademik başarısını ve kendine verdiği değer ile olan ilişkisini ölçen bir çalışma yapmışlardır. Anaokulunda okuyan, çalışma grubunu oluşturan 37 özel yetenekli öğrenciye Breuer-Weuffen Discrimination Testi uygulanmıştır. Aradan on sene geçtikten sonra bu çocuklara Okul Becerisi (Scholastic Competence) ve Kendine Değer Verme (Global Self-Worth) testleri uygulanmıştır. Bu testler aynı zamanda kontrol grubu olarak belirlenen normal düzeydeki çocuklara da uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda, özel yetenekli çocuklar ile normal düzeydeki çocukların, sınav notları ve okul becerileri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat bireyin Okul Becerisi ile Kendine Değer Verme testleri arasında ciddi anlamda düşük bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonunda, özel yetenekli çocuklar için hazırlanmış farklı eğitim programlarının olması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Mills (2003) özel yetenekli öğrencilerin kişilik tiplerini ve onlara eğitim veren öğretmenlerin karakteristik özelliklerini araştırmıştır. Çalışmaya 63 öğretmen ve 1247 özel yetenekli öğrenci katılmıştır. Çalışmadan elde edilen verilere göre, öğretmenlerin önemli bir kısmı özel yeteneklilerin eğitimi ile ilgili daha önce bir eğitim almadıklarını ancak yine de uygulanan eğitim programının içeriğine hâkim olduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Öğretmenler ile öğrencilerin kişilik özelliklerinin birçok noktada benzer olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin soyut konuları ve içerikleri daha fazla tercih ettiği, şeffaflığa, esnekliğe, mantıksal analize ve nesnel olmaya önem verdikleri tespit edilmiştir.

Preuss ve Dubow (2004) yapmış oldukları çalışmada, özel yetenekli öğrenciler ile normal düzeydeki öğrencilerin okul ve akran baskısına yönelik vermiş oldukları tepkileri karşılaştırıp değerlendirmiştir. 5. ve 6. sınıfta okuyan, 52 özel yetenekli ve 55 normal düzeydeki toplam 107 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, özel yetenekli öğrencilerin problem çözme yetilerinin normal düzeydeki akranlarına göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin rehberlikleri sonucunda özel yeteneklilerin sahip olduğu sosyal ve akademik becerileri normal akranlarına göre daha çok dışa vurduğu gözlenmiştir.

Hoogeveen, Hell ve Verhoeven (2005) yaptıkları araştırmada, hızlandırma eğitimini ve bu eğitimi alan öğrencilere yönelik öğretmen görüşlerini incelemiştir. Araştırmaya, orta düzey okullarda çalışan 31 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin çoğu özel yetenekli öğrenciler için farklı yaklaşımlar önermiş ve hızlandırma eğitimini faydalı bulduklarını ifade etmişlerdir. Daha önce özel eğitim almış olan öğretmenlerin, hızlandırma eğitimini alanların, sosyal becerileri, motivasyonları ve akademik becerilerine dair olumlu, ancak öğrencilerin sosyal sorunlarıyla ilgili daha olumsuz görüş beyan ettikleri ortaya çıkmıştır.

Rogers (2007) çalışmasında, özel yetenekli çocukların eğitim uygulamalarına ilişkin yeniden ders değerlendirmelerini araştırmıştır. Çalışmaya göre, her ne kadar bazı düşünceler alandaki geleneksel uygulamadan kaynaklansa da, yetenekli öğrencinin entelektüel olarak nasıl ders işlediği konusunda şu anda araştırılan farklılıklar nedeniyle bir miktar yeniden değerlendirme yapılması gerekmektedir. Özel yetenekli öğrencinin, “üstün yetenekli” olarak sınıflandırılan pek çok kişiden biri olarak değil, özverili olarak düşünülmesinin, bu eşsiz öğrenciye uygun ve tam olarak nasıl hizmet edileceğinin yeniden kavramsallaştırılmasını gerektirdiği savunulmaktadır. Burada sentezlenen araştırma, 1861'den günümüze kadar olan dönemi kapsamakta ve yayınlanmış araştırma

çalışmalarının ve temsili literatürün (teori, program açıklamaları ve ikna edici denemeler) tüm gövdesini temsil etmektedir. Ayrıca özel yetenekliler için hizmet geliştirme ve uygulamadaki etkileri de tartışılmaktadır.

VanTassel-Baska ve Brown (2007) yaptıkları çalışmada, özel yeteneklilerin eğitim programları modellerinin etkinliğini analiz etmişlerdir. Çalışma üstün yeteneklilik eğitimi modeli ve yetenek arama modeli dahil olmak üzere özel yetenekli eğitim alanında 11 eğitim programı modeline ve özel yetenekli öğrencilerin üst düzey öğrenim deneyimlerini şekillendirmek için kullanılmış olan birkaç araştırmaya genel bir bakış sunmaktadır. Modeller, öğrenme, öğretmen katkısı ve bağlamsal uygunluğa katkıda buldukları temel özelliklere göre ölçülmekte, standartlara uyum ve özel yetenekli ve zekice öğrenenler popülasyonları ile birlikte kullanılmaktadır. Araştırmacılar ayrıca, eğitim programlarıyla ilgili bir alan ve üstün yeteneğe yönelik eğitim konusunda yapılan araştırma çalışmalarından elde edilen bir dizi temel ilkeyi de sunmaktadır. Çalışma, eğitimciler için analiz edilen programın herhangi bir uygulamasında ve Entegre Müfredat Modelinin (ICM) zaman içinde etkili uygulamayı gösteren belirli bölge uygulamalarının uygulanmasında bir dizi pratik değerlendirmelerle sonuçlanmaktadır.

McCoach ve Siegle'in (2007), öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilere karşı tutumlarını incelediği araştırmaya 262 öğretmen katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, daha önce özel yeteneklilerin eğitimi ile ilgili bir kurs veya seminer almış olan öğretmenlerin, kendilerini özel yetenekli hissetme eğiliminde oldukları saptanmıştır. Öğretmenlerin bu eğilimde olmaları özel yetenekli öğrencilere karşı tutumlarıyla ilişkili olmadığı ve kendi tutumlarına bir etkisi olmadığı görülmüştür. Söz konusu öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilere yönelik tutum ve beklentilerinin beklenenden az olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin aldığı eğitimin, daha çok özel yetenekli öğrencileri güdülemesi ve öğrencilere katkı sağlaması amaçlanırken aksine onların, kendilerini ön plana çıkardığı görülmüştür. Araştırmanın sonunda, ilgili öğretmenlere bu eğitimi verenlerin, programın amaçlarını ve etkililiğini yeniden değerlendirmeleri gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Swiatek (2007) çalışmasında; geçmişte, şu anda ve gelecekte yetenek arama modelleri üzerinde araştırma yapmıştır. Ona göre tipik standart başarı testleri, özel yetenekli öğrencilerin yetenekleri hakkında yeterince doğru bilgi veremez. Çünkü söz konusu testler bu tür öğrenciler için yeterince zor değildirler. Yetenek arama modeli, daha genç ve yetenekli öğrenciler için çitayı yükselterek, daha büyük öğrenciler için tasarlanmış

testler kullanıp seviye testi ile bu problemi, çözmektedir. Şu anda, yetenek arama programları Amerika Birleşik Devletleri ve çeşitli yabancı ülkelerde 2 ila 8 arasındaki sınıflarda üstün yetenekli öğrencilere hizmet vermektedir. Yapılan araştırmalara göre, seviye test puanlarının üstün yeteneklilik düzeyleri arasında farklılaştığını ve eğitim planlaması için önemli etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuçlara göre yüksek puan alan öğrenciler, gelişmiş materyallerle hızlı ve iyi öğrenirler ve hızlandırılmış öğrenme ortamlarında başarılı olurlar. Bu programlara katılan bireylerin, hem akademik hem de psikososyal anlamda olumlu etkilendiği gözlenmiştir.

Cross (2009), lisede okuyan 300 özel yetenekli öğrenci ile 2005 ve 2006 yıllarında iki yıl boyunca, Sosyal Başa Çıkma Anketini uygulayarak çalışmıştır. İlk yılın sonunda incelediği anket sonuçlarına göre, özel yetenekli öğrencilerin sahip olduğu yeteneklerini toplum içinde fazla öne çıkarmama noktasında yüksek puan aldıkları görülmüştür. Öğrencilerin sosyal anlamda akran kabulü yüksek çıksa da sosyal etkileşim yönünde düşük puan aldıkları tespit edilmiştir. Bu durumun, akran kabulü ve etkisinin, özel yetenekli çocukların davranışları üzerinde etkili olduğunu ve çocukların davranışlarını, içinde bulunduğu çevrenin özelliklerine göre şekillendirebildiklerini göstermektedir.

Rash ve Miller (2010) özel yetenekli çocukların bulunduğu sınıflarda 135 öğretmenin katıldığı bir inceleme çalışması yapmışlardır. Araştırmada, öğretmenlerin program uygulamalarının etkilerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğretmenlerin mesleki tecrübeleri ve özel yetenekli çocuklarla yaptıkları eğitsel çalışmalar arttıkça değişik yöntemleri kullanma eğilimlerinin arttığı gözlenmiştir. Bunun yanında bu çocuklarla çalışma süresi artan öğretmenlerin farklı yöntem ve teknikleri daha sık kullandıkları da ortaya çıkmıştır.

Goldsmith (2011) yapmış olduğu çalışmada, özel yetenekli öğrencilerin birtakım gereksinimlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Özel yeteneklilerin, öz yeterlik ve savunma düzeylerini tespit etmek için uygulanan anket sonuçlarından elde edilen verilere göre öğrencilerin, kendilerine sunulan psikolojik hizmetlerden ve danışmanlık desteklerinden daha fazla faydalanmak istedikleri ortaya çıkmıştır.

Kerr ve Multon (2015) çalışmalarında, üstün yetenekliliğin, cinsiyet kimliği, cinsiyet rolü ve cinsiyet ilişkileri ile etkileşimlerini anlatmışlardır. Yazarlar, özel yetenekli hem kız hem de erkeklerin eğitim uygulamalarında bireylerin potansiyellerinin gelişimine

katkıda bulunacak bir model, aynı zamanda cinsiyet eşitsizliklerinin önüne geçecek yolları araştırmışlardır. Sonuçlara göre özel yeteneklilerin öğretmenlerine ve ebeveynlerine verilen danışmanlık faaliyetleri ile eğitim programlarının artırılması sürece katkı sağlayacaktır. Söz konusu eğitimlerin, özel yeteneklilerin akademik ve kariyer gelişimlerinde hayat boyu etkili olacağı savunulmaktadır.

Laine ve Tirri'nin (2015), Fin ilköğretim öğretmenlerinin, özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını nasıl karşıladıklarını araştırdıkları çalışmaya, 202 öğretmen katılmış ve özel yeteneklilere yönelik eğitim uygulamalarını anlatmıştır. Çalışmada özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığı ve öğretmenin etkisine dikkat çekilmiştir. Elde edilen verilere göre öğretmenlerin önemli bir kısmının ek uygulamalar yaptığını, ödev ve materyalleri öğrencilere göre farklılaştırdığını ve bağımsız öğrenmeyi teşvik ettiğini anlattığı görülmüştür. Öğretmenlerin, özel yeteneklilere nasıl daha etkili bir şekilde destek verileceği ve bu çocuklar için öğretimin nasıl farklılaştırılacağı konusunda daha fazla eğitime ihtiyaçları oldukları tespit edilmiştir. Bu süreçte, öğretmen eğitimi ve hizmet içi eğitimin önemli rolleri olduğu hatırlatılmıştır.

Warne ve Fiyat'ın (2016) yaptığı araştırmaya göre özel yetenekli eğitim araştırmalarının yıllıkları, eğitim politikası çalışması ve politikadaki değişikliklerin etkileri hakkında daha az sayıda çalışma içermektedir. Bu boşluğu kısmen doldurmak için, yazarlar Texas devlet okullarında yetenekli öğrencilerin sayısında hesap verebilirlik mevzuatının etkisini araştıran bir çalışma gerçekleştirmiştir. Veriler, 1999–2000 öğretim yılından 2012-2013 öğretim yılına kadar bir kamu eğitim veri tabanından toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, hesap verebilirlik mevzuatının yürürlüğe girmesiyle, Texas devlet okullarında daha fazla öğrencinin yetenekli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, hesap verebilirlik sistemleri uygulandığında az sayıda ya da hiç özel yetenek programları olmayan kampüslerin oranının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, hesap verebilirlik mevzuatının devlet okullarında özel yetenek programları için önemli bir bileşen olduğu düşünülmektedir.

Ecker-Lyster ve Niileksela (2017) toplum içinde normal gelişim gösteren bireylere göre sayıları azınlık düzeyinde olan özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin geliştirilmesine yönelik çalışma yapmıştır. Çalışmada yetersiz temsil edilen yetenekli öğrencilerin istihdam edilmesi için umut verici olduğu düşünülen en iyi uygulamalar

araştırılmış ve bu boşluğun doldurulmasının amaçlandığı dikkat çekmiştir. Çok kültürlü eğitim, rehberlik ve bilişsel olmayan beceri gelişimi, yetenekli eğitimcilerin programlamayı geliştirmek için kullanabilecekleri umut vaat eden üç alan olarak gösterilmiştir. Sonuç olarak eğitim sisteminde tüm çocuklara adil eğitim hizmetleri sağlamak hedefleniyorsa, yetenekli programlamada az temsil edilen öğrenci popülasyonlarının artması gerektiği vurgulanmıştır.

Kitsantas, Bland ve Chirinos (2017) özel yetenekli öğrencilerin, özel yetenek programlarına ilişkin akademik ve sosyal-duygusal işlevlerine yönelik araştırma yapmıştır. Çalışmada öğrencilerin akademik ve sosyal-duygusal işleyişine ve öğretmenlerin yetenek programlarında öğrencilerin deneyimlerini nasıl etkilediğine ilişkin çeşitli konular ortaya konulmuştur. İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin özel yetenek programının akademik ve sosyal-duygusal işleyişini nasıl etkilediğine ilişkin algıları arasında farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özel yetenekli öğrencilerin yetenek programlarında gelişimini desteklemek için okullaşma deneyimlerini anlamalarının önemi hakkında eğitimcilere birtakım öneriler sunulmaktadır.

Kettler ve Bower (2017) yaptıkları çalışmada ilköğretimde okuyan özel yetenekli öğrencilerin yaratıcı kapasitelerini üç yönde incelemiştir. Bunlar: (a) öğretmen puanlarının öğrenci yaratıcılığı ve öğrenci ürünleri arasındaki ilişki, (b) belirlenen özel yetenekli ve genel eğitim öğrencileri arasındaki yaratıcılık ile ilgili grup farkları ve (c) potansiyel yaratıcılıkların yanı sıra yaratıcı ürünlerin öğretmen notlarında belirgin cinsiyet farklılıkları şeklindedir. Üç farklı ölçekteki öğretmen puanlarının, öğrencinin yaratıcı ürünleriyle ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Özel yetenekli öğrenciler, hem öğretmenlerin yaratıcılık notlarında hem de yazılı ürünlerde genel eğitim öğrencilerine göre daha yüksek puan almışlardır. Kız öğrenciler, hem öğretmenlerin yaratıcılık notlarında hem de yazılı ürünlerde erkek öğrencilerden daha yüksek puan almışlardır. Elde edilen bu bulgular, öğretmen puanlarının yaratıcı öğrenci ürünlerini orta düzeyde öngördüğünü göstermektedir. Sonuçta özel yetenekli öğrenciler, genel eğitim öğrencilerinin yaratıcılığından sürekli olarak daha yüksek puan alırken, kızların da yaratıcılık ölçütlerinde erkeklerden biraz daha yüksek puan aldığı söylenebilir.

Vreys, Ndungbogun, Kieboom ve Venderickx (2018) Belçika'daki okul öncesi ve ilkokul öğretmenlerinin özel yetenekli çocuklar için en iyi uygulamalara yönelik

tutumlarına ilişkin eğitim ilkeleri üzerine çalışmıştır. Çalışmada özel yetenekli çocuklar için Belçika'da etkili bir eğitim müdahalesinin olmaması sorununa değinilmiştir. Okul öncesi ve ilkökul öğretmenlerinin bu çocuklar için iyi anlamda herhangi bir eğitim almadan mesleğe girdikleri tespit edilmiştir. Sorun olarak görülen bu durumların önüne geçmek için, Belçika uzmanlık merkezinin öğretmen adaylarının özel yetenekli öğrencilerin özelliklerini ve ihtiyaçlarını anlamalarını sağlamak ve kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla profesyonelce tasarlanan hizmet içi bir eğitim programından söz edilmiştir. Sonuç olarak bir yıllık eğitimin ardından, öğretmenlerin özel yetenekli bireylere yeterli eğitimi sağlama konusunda kendilerine güven duydukları ortaya çıkmıştır.

Henshon'ın (2018), yetenekli çocuklar ve eğitimlerine yönelik yaptığı çalışmalarla bilinen, aynı zamanda Üstün Yetenekli Çocuklar Dünya Konseyi başkanı olan Julia Link Roberts ile yaptığı söyleşide, Roberts, eğitimin farklılaştırılması konusunda daha etkili bir iş yapmak isteyen öğretmenlere birtakım tavsiyelerde bulunmuştur. Öğretmenlerin, etkili farklılaşmanın farklı bir şey yapmaktan daha fazlası olduğunu bilmelerine dikkat çekmiştir. Öğretmenin, öğrenme deneyimlerini öğrencilerin ilgi alanlarına ya da hazırlık seviyelerine göre düzenlemesini istemiştir. Çocukların günlük öğrenme fırsatlarını sağlamak için daha hızlı ve daha karmaşık bir seviyede öğrenenler de dahil olmak üzere tüm çocukların sürekli ilerlemesini sağlamak durumunda olmanın önemini hatırlatmıştır. Son olarak öğrenim fırsatlarının daha üst düzey düşünme ve problem çözmeyi içermesi gerektiğinin önemli olduğunu vurgulamıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, BİLSEM'deki öğretim uygulamalarına ilişkin, araştırmaya katılan öğretmenlerden toplanan verilerin çözümlenmeleri sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Araştırma soruları ayrı ayrı incelenmiş ve tablolar halinde sunulmuştur. Tablolarda tema, kategori ve kodlara yer verilmiştir.

Öğretmenlerin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkarak elde edilen veriler sonucunda 7 tema oluşturulmuştur. Temaların yanında ayrıca kategori ve kodlara yer verilmiştir.

Öğrencilerin aldıkları eğitimin, bilişsel ve kişisel gelişimlerine etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Öğretmenlerin, 'Eğitimin, Öğrencilerin Bilişsel ve Kişisel Gelişimlerine Etkisi' temasına ilişkin görüşlerinin 1 kategori altında toplandığı görülmektedir. Elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Öğretmenlerin, BİLSEM'de Verilen Eğitimin, Öğrencilerin Bilişsel ve Kişisel Gelişimlerine Etkisi Hakkındaki Görüşleri

Tema	Kategori	f	Kod
Eğitimin, Öğrencilerin Bilişsel ve Kişisel Gelişimlerine Etkisi	Bilişsel ve kişisel gelişimi destekliyor	9	<ul style="list-style-type: none"> Anlama ve algılama becerisini geliştirmesi Öğrencinin okulundaki derslerine olumlu katkısı Öğrencide "yapabilirim" duygusunu pekiştirmesi Yaratıcı becerilerini uyarması Merak eden, sorgulayan ve araştıran bireylerin yetişmesi

Öğretmenlerin, BİLSEM'de verilen eğitimin, öğrencilerin bilişsel ve kişisel gelişimlerine etkisi hakkındaki görüşlerine bakıldığında, "*Bilişsel ve kişisel gelişimi destekliyor*" kategorisi oluşturulmuş ve bulgular analiz edilmiştir.

"Bilişsel ve kişisel gelişimi destekliyor" kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Burada yapılan çalışmalar sonucu, öğrencilerimiz üzerinde kişisel gelişim ile başarıları arasında, olumlu yönde dönüşümlü bir etkileşimin geliştiğine inanıyorum.” (E1)

“Öğrencilerin burada ortaya koyup geliştirdiği beceriler, onların günlük yaşantısında önemli avantajlar sunmaktadır.” (E2)

“... hem bilişsel hem de kişisel gelişimlerine kesinlikle olumlu katkısı vardır.” (E3)

“Öğrencilerimiz, burada elde ettikleri bilişsel ve kişisel gelişimin etkisiyle çevrelerinde örnek bireyler olarak gösterilmektedir.” (E6)

“Yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek açısından muhteşem bir katkı...” (E7)

“... okul eğitimini pekiştiren, kişisel gelişim açısından da özgüveni arttıran bir etki...” (E8)

Öğrencilerin çalışmalara katılımı ve isteği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Katılımcıların, ‘Öğrencilerin Katılım ve İstek Durumu’ temasına ilişkin görüşlerinin 2 kategori altında toplandığı görülmektedir. Bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3: Öğretmenlerin, BİLSEM’e gelen Öğrencilerin Etkinlik ve Çalışmalara Katılım ve İsteği Hakkındaki Görüşleri

Tema	Kategori	f	Kod
Öğrencilerin Katılım ve İstek Durumu	Oldukça istekliler	7	<ul style="list-style-type: none">Severek ve eğlenerek çalışmalara katılımKendini geliştirme heyecanı
	İsteksizler	2	<ul style="list-style-type: none">Sınav kaygısıÇevrelerinin bilinçsiz olması

Öğretmenlerin, BİLSEM’e gelen öğrencilerin etkinlik ve çalışmalara katılım ve istekleri hakkındaki görüşlerine bakıldığında, “oldukça istekliler” ve “isteksizler” kategorileri oluşturulmuş ve bulgular analiz edilmiştir.

“Oldukça istekliler” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Etkinlik ve çalışmalar öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda hazırlandığı için severek ve eğlenerek katılım sağlıyorlar.” (E1)

“Yeteneklerini farkettikçe, kendini geliştirme heyecanı ile yüksek düzeyde bir katılım söz konusu...” (E4)

“Öğrencilerimizin buraya kesinlikle isteyerek geldiğini ve derslere severek katıldığını söyleyebilirim.” (E6)

“İsteksizler” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Maalesef bazı öğrencilerimiz ve çevreleri burada verilen eğitimin önemini hâlâ anlamış değil. Bu yüzden gerekli ilgi ve alaka yok.” (E3)

“Özellikle 8.,11. ve 12. sınıftaki öğrencilerimiz sınavlara hazırlanma kaygısı nedeniyle BİLSEM’deki aktivitelere katılmada ciddi düzeyde devamsızlık yapmaktadırlar.” (E7)

BİLSEM’e gelen bir öğrenci nasıl bir eğitim programıyla karşılaşır? Açıklar mısınız?

Öğretmenlerin, ‘Öğrencilerin Eğitim Programı’ temasına ilişkin görüşlerinin 4 kategori altında toplandığı görülmektedir. Elde edilen bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4: Öğretmenlerin, BİLSEM’e Gelen Öğrencilerin Nasıl Bir Eğitim Programıyla Karşılaştıklarına Yönelik Görüşleri

Tema	Kategori	f	Kod
Öğrencilerin Eğitim Programı	İlgi ve yeteneklere uygun	8	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencilerin ilgi duyduğu alanlara yönelik olması • Çoklu zekâ anlayışını benimsemesi
	Yapılandırmacı	5	<ul style="list-style-type: none"> • Esnek bir yapıya sahip • Öğrencinin özgün düşüncesine açık
	Etkinliklere dayalı	5	<ul style="list-style-type: none"> • Yapararak yaşayarak öğrenmeye katkı sunması • Proje tabanlı anlayışı benimsemesi
	Modüler	1	<ul style="list-style-type: none"> • Aşamalı öğrenme

Öğretmenlerin, BİLSEM’e gelen öğrencilerin nasıl bir eğitim programıyla karşılaştıklarına yönelik görüşlerine bakıldığında, “ilgi ve yeteneklere uygun”, “yapılandırmacı”, “etkinliklere dayalı” ve “modüler” kategorileri oluşturulmuş ve bulgular analiz edilmiştir.

“İlgi ve yeteneklere uygun” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Öğrencinin sahip olduğu becerilerin farkına varmasını sağlayan ve yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olan güzel bir program...” (E2, E9)

“Öğrencilerimizin bilgi, ilgi ve yetenek düzeylerini dikkate alan bir eğitim programı...” (E5)

“Yapılandırmacı” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“... kendi görüşlerini katıp yorum yapabildikleri yapılandırmacı bir eğitim anlayışı...” (E2)

“Yapılandırmacı eğitimin hakim olduğu, bu sayede esnek çalışmaların yapılabildiği öğrenme ortamı...” (E6)

“Etkinliklere dayalı” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Etkinlik ve projelerin çok öne çıktığı bir program...” (E3)

“Etkinlikler yaparak ve yaşayarak öğrenme esaslarına dayanır.” (E6, E9)

“Bilimsel çalışma ve sanat etkinliklerinin öğrencinin gelişimine göre düzenlendiği bireysel veya grupta çalışma imkanı...” (E7)

“Modüler” kategorisi içerisinde öğretmene ait görüş doğrudan alıntı yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Kendi içinde bağımsız, aşamalı öğrenmeye fırsat veren modüler bir eğitim programı...” (E8)

Eğitim programının, öğrencilerin beklentilerini/ihtiyaçlarını karşılama düzeyi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, ‘Eğitim Programının Öğrencilerin Beklentilerini Karşılama Düzeyi’ temasına ilişkin görüşlerinin 2 kategori altında toplandığı görülmektedir. Elde edilen bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: Öğretmenlerin, BİLSEM’deki Eğitim Programının, Öğrencilerin Beklentilerini Karşılama Düzeyine Yönelik Görüşleri

Tema	Kategori	f	Kod
Eğitim Programının, Öğrencilerin Beklentilerini Karşılama Düzeyi	Karşılıyor	6	<ul style="list-style-type: none"> Birebir ilgi olduğu için karşılanmakta Tüm seviyelere uygun eğitimler yapılmakta
	Kısmen karşılıyor	3	<ul style="list-style-type: none"> Zamanla daha iyi oluyor Bazı eksiklik ve aksaklıklar mevcut

Öğretmenlerin, BİLSEM’deki eğitim programının, öğrencilerin beklentilerini karşılama düzeyine yönelik görüşlerine bakıldığında, “*Karşılıyor*” ve “*Kısmen karşılıyor*” kategorileri oluşturulmuş ve bulgular analiz edilmiştir.

“*Karşılıyor*” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“*Bireysel bir eğitim verildiği için beklentilerin karşılandığını düşünüyorum.*” (E2)

“*Esnek bir eğitim programı olması, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarını karşılamada çok iyi bir fırsat...*” (E5)

“*Etkinliklerin gelişim düzeylerine uygunluğu, öğrencilerin isteklerini arttırmaktadır.*” (K9)

“*Kısmen karşılıyor*” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“*Eksiklikler olsa da her yıl yeniden düzenlemeler olduğu için ihtiyaçlar yıldan yıla daha iyi karşılanmakta.*” (E1)

“*Tanınan esneklik imkanı yeterince doğru bir şekilde kullanılmadığı için beklentilerin kısmen karşılandığını söyleyebilirim.*” (E3)

“*Sanat yeteneğinden kazanan öğrencilerin, bilim derslerini alamaması, onların beklentilerini karşılaması açısından düşük diyebilirim.*” (E4)

Vermiş olduğunuz eğitimde ‘değerlerin’ yeri ve etkisi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Öğretmenlerin, ‘BİLSEM’de Değerlerin Yeri ve Etkisi’ temasına ilişkin görüşlerinin 2 kategori altında toplandığı görülmektedir. Bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6: Öğretmenlerin, Vermiş Oldukları Eğitimde ‘Değerlerin’ Yeri ve Etkisine İlişkin Görüşleri

Tema	Kategori	f	Kod
BİLSEM’de Değerlerin Yeri ve Etkisi	Ders içeriklerinde var	6	<ul style="list-style-type: none">• Etkinlik kitaplarında mevcut ve çalışmalarda yer verilmekte• Öğrenciler üzerinde olumlu sonuçlar vermekte
	Eksikliği söz konusu	3	<ul style="list-style-type: none">• Değerlerin verilmesine yönelik yeterince çalışma olmaması

Öğretmenlerin vermiş oldukları eğitimde, değerlerin yeri ve etkisi hakkındaki görüşlerine bakıldığında, “Ders içeriklerinde var” ve “Eksikliği söz konusu” kategorileri oluşturulmuş ve bulgular analiz edilmiştir.

“Ders içeriklerinde var” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Etkinliklerimizin çoğunun temelinde değerlere yer verilmekte ve bu ölçüde bireylerin yetişmesine katkı sağlanmaktadır.” (E1)

“Sosyal Bilgiler dersimizden dolayı her ders değerlere yönelik çalışmalarımız olmaktadır.” (E6)

“Değerler içerikli yapılan çalışmaların, öğrencilerin ahlaki gelişimlerine olumlu katkıda bulunduğunu söyleyebilirim.” (E7)

“Eksikliği söz konusu” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Öğrencinin akademik düzeyine ek olarak değerler konusunda sağlıklı eğitim alması düşünülmesi gereken önemli bir durum...” (E2)

“Kurumdaki en önemli eksikliklerden biri değerler konusunda yeterli çalışmaların olmaması...” (E3)

“Değerlere daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (E4)

Eğitim programlarına ek olarak etkinlik hazırlıyor musunuz?

Katılımcıların, ‘Etkinlik Hazırlama’ temasına ilişkin görüşlerinin 2 kategori altında toplandığı görülmektedir. Elde edilen bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: Öğretmenlerin, Etkinlik Hazırlarken Dikkat Ettiği Hususlar ve Karşılaştığı Zorluklar İle İlgili Görüşleri

Tema	Kategori	f	Kod
Etkinlik Hazırlama	Dikkat edilen hususlar	9	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencinin ilgi ve yeteneğine yönelik • Özgün olması • Yaratıcı beceriler kazandırmaya yardımcı • Kişisel gelişime uygun
	Karşılaşılan zorluklar	7	<ul style="list-style-type: none"> • Uzun zaman alması • Ekonomik zorluklar (malzeme temini) • Öğrenciye göre zenginleştirme

Öğretmenlerin, etkinlik hazırlamaya yönelik görüşlerine bakıldığında, “*Dikkat edilen hususlar*” ve “*Karşılaşılan zorluklar*” kategorileri oluşturulmuş ve bulgular analiz edilmiştir.

“Dikkat edilen hususlar” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Hazırladığım etkinliklerin, öğrencilerin yaratıcı becerilerine katkı sağlamasını ve orijinal olmasını önemserim.” (E1)

“Etkinliklerimin, öğrencinin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda olmasına dikkat ederim.” (E2)

“Etkinliklerin, öğrencilerin üretkenliklerini ve kişisel becerilerini geliştirici olması yönünden önemli...” (E3)

“... eğlenceli ve iletişime açık olmasına gayret ediyorum.” (E6)

“Karşılaşılan zorluklar” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Etkinlik hazırlarken uzun süre üzerinde kafa yormak gerekiyor.” (E1)

“Malzeme temininde, giderlerin karşılanmasında çoğu zaman zorlanıyoruz.” (E2)

“Öğrencilerin yetenek durumlarına göre etkinlikleri içerik olarak zenginleştirmeyi seviyorum ama bu bazen beni zorluyor.” (E7)

BİLSEM’deki eğitim hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik düşünceleriniz nelerdir?

Öğretmenlerin, ‘BİLSEM’deki Eğitimin Geliştirilmesi’ temasına ilişkin görüşlerinin 5 kategori altında toplandığı görülmektedir. Bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Öğretmenlerin, BİLSEM’deki Eğitim Hizmetlerinin Geliştirilmesine Yönelik Görüşleri

Tema	Kategori	f	Kod
BİLSEM’deki Eğitimin Geliştirilmesi	Etkinlik kitaplarının çeşitlendirilmesi	4	<ul style="list-style-type: none">• İlkokul, ortaokul ve lise düzeylerinin göz önünde bulundurulması• Kitapların güncel olmasına dikkat edilmesi
	Uzman desteği	3	<ul style="list-style-type: none">• Akademisyen ve pedagog desteğine ihtiyaç duyulması
	Hizmet içi eğitim	3	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmenler için belli dönemlerde hizmet içi eğitim
	Öğrencilerin endişelerinin giderilmesi	3	<ul style="list-style-type: none">• Sınavsız üniversite imkanı• Üniversiteye yerleştirmede ek puan avantajı
	Tam zamanlı BİLSEM	2	<ul style="list-style-type: none">• Kazanan öğrencilerin sadece BİLSEM’de eğitimine devam etmesi

Öğretmenlerin, BİLSEM’deki eğitim hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik görüşlerine bakıldığında, “Etkinlik kitaplarının çeşitlendirilmesi”, “Uzman desteği”, “Hizmet içi eğitim”, “Öğrencilerin endişelerinin giderilmesi” ve “Tam zamanlı BİLSEM” kategorileri oluşturulmuş ve bulgular analiz edilmiştir.

“Etkinlik kitaplarının çeşitlendirilmesi” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“İlkokuldan başlayıp lise düzeyine kadar öğrenci çeşitliliğinin olduğu gerçeğine göre kitaplar hazırlanmalıdır.” (E1)

“Etkinlik kitapları içerik olarak daha da zenginleştirilmelidir.” (E2)

“Kitaplar özel yeteneklilerin gelişimine uygun ve güncel olmalıdır.” (E5)

“Uzman desteği” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“İşin uzmanı akademisyen ve pedagoğlardan gerekli destek sağlanmalıdır.” (E1)

“Alanda yetişmiş eğitimcilerden faydalanmak gerekir.” (E3)

“Hizmet içi eğitim” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Alan hakimiyeti için öğretmenlere belli dönemlerde hizmet içi eğitim verilmelidir.” (E3)

“Öğrencilerin beklentilerine cevap olabilmek için öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli.” (E5)

“Öğrencilerin endişelerinin giderilmesi” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Öğrencilerin daha verimli olması için sınav kaygıları giderilmeli.” (E4, E9)

“Sınav endişelerinden dolayı ciddi anlamda devamsızlık yapılmaktadır. Bunun önüne geçmek için sınavsız üniversite ya da yerleştirmede öğrencilere ek puan avantajı sunulmalıdır.” (E7)

“Tam zamanlı BİLSEM” kategorisi içerisinde öğretmenlere ait görüşler doğrudan alıntılar yoluyla aşağıda ifade edilmiştir.

“Kazanan öğrenciler eğitimlerini sadece BİLSEM’de sürdürmelidir.” (E6)

“Verilen eğitimin daha işlevsel olması için öğrenci tam zamanlı BİLSEM’de okumalı.” (E8)

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde Bilim ve Sanat Merkezi'nde ders veren öğretmenlerin, BİLSEM'deki öğretim uygulamalarına ilişkin görüşlerini değerlendirmek amacıyla elde edilen bulgular, alan yazında önceden yapılmış olan araştırma sonuçları ile birlikte tartışılarak verilmiştir.

'Eğitimin, Öğrencilerin Bilişsel ve Kişisel Gelişimlerine Etkisi' temasına ilişkin değerlendirmede, bütün öğretmenlerin (f=9) verilen eğitimin, *öğrencilerin bilişsel ve kişisel gelişimlerini desteklediği* yönünde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Bununla ilgili öğretmenlerin çoğunluğu; öğrencinin anlama ve algılama becerisinin geliştiği, "yapabilirim" duygusunun pekiştiği, yaratıcı becerilerinin farkına vardığı ve bunu geliştirdiği bunların yanında merak eden, sorgulayan ve araştıran bireyler olma eğiliminde olduklarını ifade etmişlerdir. Uzun (2006) özel yetenekli çocukların sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkide, bilişsel ve davranışsal düzeyde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu, başarı notu yüksek olan öğrencilerin düşük olanlara göre tutumlarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ulaşılan bu sonucun bu çalışmaya katılan öğretmenlerin, öğrencilerin akademik gelişimleri ile ilgili görüşlerini destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin yapılan etkinlik ve çalışmalara katılım ve istekleri önemlidir. Bunun için 'Öğrencilerin Katılım ve İstek Durumu' temasına ilişkin elde edilen bulgulara bakıldığında öğretmenlerin çoğu (f=7) öğrencilerin katılımlarda *oldukça istekli* olduğunu, öğretmenlerin bir kısmı (f=2) ise öğrencilerin *isteksiz* olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlere göre öğrencilerin kendini geliştirme heyecanı içerisinde olduğu ve çalışmalara severek, eğlenerek katıldıkları durumu gözlenirken, isteksiz olan öğrencilerin okulda ve üniversiteye yerleşmede sınav kaygısı taşıdığı ve öğrencinin çevresiyle birlikte BİLSEM'deki eğitimin öneminin farkında olmadığı yine gözlemler arasındadır.

Bu kuruma gelen öğrencilerin, okuldaki eğitimden farklı olarak nasıl bir eğitim programıyla karşılaştıklarına yönelik öğretmen görüşlerini incelemek için 'Öğrencilerin Eğitim Programı' teması oluşturulmuştur. Buna göre öğretmenler (f=9), programın tamamen öğrencilerin *ilgi ve yeteneklerine uygun* olduğunu, çoklu zekâ kuramına ve proje tabanlı eğitim anlayışına büyük önem verdiklerini ifade etmişlerdir. *Yapılandırmacı* bir

eğitim anlayışıyla esnekliğe açık ve öğrencilerin özgün düşüncelerine yer verildiği, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlamak için bol *etkinliklere dayalı* çalışmaların yapıldığı ve kendi içinde birbirinden bağımsız, aşamalı bir öğrenme anlayışıyla *modüler* eğitiminin benimsendiği yine öğretmenlerin görüşleri arasındadır. Aktepe ve Aktepe (2009) öğrencilerin görüşlerine başvurdukları çalışmalarında, Kırşehir BİLSEM örneğinde, en çok kullanılan öğretim yöntemi olarak atölyede veya sınıf ortamında deney yapma ve öğrencilerin ders konuları hakkında düşüncelerini söyleme, tartışma ortamı imkânına sahip olma sonuçlarına ulaşmıştır. Ulaşılan bu sonuçlar yapılandırmacı eğitim anlayışıyla hareket edip öğrenci görüşlerini önemseydiğini bununla birlikte etkinliklere çok yer verdiğini ifade eden öğretmen görüşlerini desteklemektedir.

Öğretmenlerin görüşlerini değerlendirmek için ‘Eğitim Programının, Öğrencilerin Beklentilerini Karşılama Düzeyi’ teması oluşturulmuştur. Birebir, tüm seviyelere ve yeteneklere uygun eğitim verildiğini ifade eden öğretmenlerin çoğunluğu (f=6) eğitim programı beklentileri *karşılıyor* derken, geriye kalan öğretmenler (f=3) bazı eksikliklerin olduğunu ve zamanla daha iyi olacağını ifade ederek program beklentileri *kısmen karşılıyor* demiştir.

‘BİLSEM’de Değerlerin Yeri ve Etkisi’ adlı temanın bulgularından hareketle öğretmenlerin çoğunluğu (f=6), değerlerin *ders içeriklerinde olduğunu* etkinlik ve diğer çalışmalarında buna yer verdiğini ve öğrenciler üzerinde olumlu yönde etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Ancak sayıları daha az olsa da (f=3) uygulanan mevcut eğitimde değerlerin *eksikliği söz konusu* diye ifade eden, bunların verilmesi noktasında yeterli çalışmaların yapılmadığını belirten öğretmenlerin görüşlerini de dikkate almakta fayda vardır. Nitekim Sezer’in (2016) özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin BİLSEM’de öğrencilere verilen değerler eğitimine dair görüşlerini almak için yaptığı çalışmada, çıkan sonuç da bu araştırmadaki durumu desteklemektedir. Elde edilen sonuca bakıldığında, ebeveynlerin, çocuklarına verilecek olan değerler eğitimini önemli bulduğu ancak yeterli düzeyde eğitim verilmediği görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Üstün zekâlı özel yetenekli öğrencilerin akademik anlamda ya da sahip oldukları diğer yetenekler noktasında çok iyi yetiştirilmeleri önemli olduğu gibi ahlaki, ulusal ve evrensel değerler noktasında da donanımlı yetiştirilmeleri ciddi bir önemi ifade etmektedir. Kastedilen önem, bu çocukların kendisinden başlayarak, içinde bulunduğu toplumu, ulusunu ve evrensel düzeydeki

gelişmeleri etkileyecek ve buna yön verebilecek potansiyele sahip olması ve bunu aldığı değerler noktasında iyilik adına kullanması şeklindedir.

Öğretmenlerin tamamı (f=9) programda yer alanlara ek olarak etkinlik hazırladıklarını ifade etmiş ve gerekli değerlendirmenin yapılması için ‘Etkinlik Hazırlama’ teması oluşturulmuştur. Bu sonucu destekler nitelikte bir çalışmaya sahip olan Laine ve Tirri (2015), Fin ilkökul öğretmenlerinin, özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını nasıl karşıladıklarını araştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarında öğretmenlerin önemli bir kısmının ek etkinlikler yaptığını, ödev ve materyalleri öğrencilere göre farklılaştırdığını ve bağımsız öğrenmeyi teşvik ettiğini anlattığı belirlenmiştir. Hazırlama aşamasında *dikkat edilen hususlar* noktasında öğretmenler etkinliklerin öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun olması, özgün olması, yaratıcı beceriler kazandırmaya yönelik olması ve genel anlamda kişisel gelişimlerine uygun olması özelliklerine dikkat ettiklerini belirtmiştir. *Karşılaşılan zorluklar* konusunda öğretmenler, etkinlik hazırlamanın çok zaman aldığını, malzeme temininde ekonomik sıkıntılar yaşadıklarını ve etkinliği öğrenciye göre zenginleştirmede zaman zaman zorlandıklarını açıklamıştır.

BİLSEM’de öğrenimine devam eden özel yetenekli öğrencilere daha sağlıklı şartlar altında eğitim hizmeti sunabilmek için ‘BİLSEM’deki Eğitimin Geliştirilmesi’ teması oluşturulmuş ve öğretmen görüşleri değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin tamamı (f=9) daha iyi bir eğitim için çeşitli görüşler öne sürmüştür. İlkokuldan lise düzeyine kadar her aşamada öğrenci potansiyeline sahip olduğu için *etkinlik kitaplarının çeşitlendirilmesi* ve kitapların güncel olmasına dikkat edilmesi istenmiştir. Bu zenginleştirilmiş eğitim için önemli bir adım olacaktır. Nitekim Tao ve Shi (2018)’nin zenginleştirilmiş eğitimin özel yetenekli çocukların dikkatine olan etkisine odaklandığı çalışmada, sonucun olumlu olduğu yani çocukların dikkatinin arttığı ortaya çıkmıştır. Özel yeteneklilerin eğitimi alanında yetişmiş akademisyen veya pedagogların konuyla ilgili *uzman desteğinin alınması* eğitim sürecine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Öğretmenlerin, eğitim ve çalışma yaşantılarında önemli deneyimlere sahip olsa da özel yeteneklilerin eğitimi noktasında belli dönemlerde *hizmet içi eğitim* alması önemli görülmüştür. Yurt dışında da bununla ilgili talepler söz konusudur. Vreys, Ndungbogun, Kieboom ve Venderickx (2018), Belçika’da özel yeteneklilerin eğitim programında öğretmenlerin eğitim sorunu olduğunu, bunun önüne geçmek için uzmanca hazırlanan ve öğretmenlerin bir yılın sonunda ciddi faydalandığını anlattığı bir hizmet içi eğitim programının öneminden söz etmiştir. *Öğrencilerin*

endişelerinin giderilmesi dolayısıyla yapılan devamsızlıkların önüne geçilmesi için üniversiteye yerleşmede sınavsız geçiş ya da ek puan gibi avantajların sunulmasının etkili olacağı belirtilmektedir. Daha verimli bir eğitim için, kurumda okumaya hak kazananların *tam zamanlı BİLSEM* öğrencisi olması gerektiği düşünülmektedir. Sarı (2013)'nın BİLSEM'ler için önerilerini dile getirdiği çalışması, bu araştırmadaki tablo 7 ve 8'deki görüşleri desteklemektedir. Desteklediği durumlar, materyallerin geliştirilmesi, öğretmenlere hizmet içi eğitimlerin verilmesi ve kurumun bütçesiyle ilgili sıkıntıların giderilmesi ile ilgilidir. Bunlardan bütçe sıkıntılarının giderilmesi için, merkezden yönetilmede bazı aksaklıkların olabildiğini dolayısıyla ihtiyaçların karşılanması için doğrudan hizmet satın alımı olması şeklinde bir yol sunmaktadır.

Genel olarak üstün zekâlı özel yetenekli öğrencilere ders veren öğretmenlerin görüşlerine göre BİLSEM'deki öğretim uygulamalarının iyi ve etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcı öğretmenlerin tümü, küçük ölçekteki eksikliklere rağmen BİLSEM'deki eğitimin öğrencilerin bilişsel ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin eğitime katılım ve isteklerini değerlendirmek için öğretmenlerin görüşlerine başvurmak üzere yapılan analizde öğretmenlerin genel görüşü olumlu iken, bazı öğretmenlerin görüşünün olumsuz olduğu, onlara göre öğrencilerin, sınav kaygısı ve kurumda verilen eğitimin önemini yeterince kavrayamadığı durumlarından dolayı devamsızlık yaptığı sonucuna varılmıştır. BİLSEM'i okuldan ayıran faktörlerin değerlendirildiği temada okuldan farklı olarak kurumda sunulan öğretim uygulamaları ile ilgili öğretmen görüşlerinin, kurumun yönergesinde ifade edilen eğitim programlarının içeriği ile uyumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. BİLSEM'de sunulan öğretim uygulamalarının, öğrencilerin beklentilerini karşılaması düzeyine ilişkin öğretmenlerin çoğunluğu beklentilerin karşılandığı görüşünde iken, önemli bir kısmının da beklentilerin kısmen karşılandığı görüşünü savunduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlere göre ders ve etkinliklerde az sayıda değerden söz edilmesi, değerlere yönelik yeterli düzeyde bir çalışmanın olmaması dikkat çeken bir sonuç olmuştur. Etkinlik hazırlamada öğretmenlerin, öğrenciye uygunluk esasına dikkat ettikleri ancak yine de ayrılan zaman ve ekonomik problemler gibi birtakım zorluklarla karşılaştıkları göze çarpan sonuçlar arasındadır.

Son olarak, BİLSEM'de okuyan üstün zekâlı özel yetenekli öğrencilerin çok daha iyi koşullarda öğrenimlerini sürdürebilmeleri ve kurumdaki eğitimin daha iyi noktalara

gelebilmesi için öğretmenlerin severek ve isteyerek çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlarla ilgili bazı önerilerde bulunulmuştur.

- Daha iyi bir eğitim için *tam zamanlı BİLSEM* eğitimi, en azından temel eğitim tamamlandıktan sonra düşünülebilir. Bu sayede yetenekli çocukları çok daha iyi yetiştirmek mümkün olabilir.
- Öğretmenlere göre ortaokul ve lise öğrencilerinin son yıllarında yaşadıkları sınav kaygılarından dolayı ciddi anlamda devamsızlık yaptıkları söz konusudur. Bunun önüne geçmek için yine bazı öğretmenlerin öne sürdüğü görüşler çözüm önerisi olarak önemli bulunmuştur. Bunlar; BİLSEM öğrencileri için üniversiteye yerleşmede ek puan veya sınavsız geçiş hakkı ve bir mesleğe yerleşmede birtakım avantajlara sahip olmak gibi, devamsızlığa tedbir olabilecek ve öğrencinin yeteneklerini daha iyi geliştirebilecek ayrıcalıkların tanınması yararlı olabilir.
- BİLSEM yönergesinde yer alsa da ‘değerlere’ yeterince yer verilmediği ya da öğrencilere istenen düzeyde aktarılmadığı gözlenmiştir. Bunun için ‘değerlere’ daha fazla yer verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Kurumda çalışan öğretmenlerin deneyimli bir meslek yaşantısına sahip olduğu göze çarpmaktadır. Bunun yanında alandan yetişmiş kişilerin de kurumda istihdam edilmesine dikkat edilmesi verimli bir eğitim ve zamandan tasarruf için katkı sağlayacaktır.
- Bazı öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde zaman zaman eksik hissettiği durum dikkate alındığında, öğretmenlere verilecek hizmet içi eğitim seminerlerinin yanında, öğretmenlere özel eğitim alanında özel yetenekli çocuklara yönelik yüksek lisans yapma fırsatı verilebilir.

KAYNAKLAR

- Akgül, S. (2017). Üstün yetenekliler eğitim programı değerlendirme. S. Emir (Ed.), *Özel yeteneklilerin eğitiminde program tasarımı* içinde (s. 263-300). Ankara: Pegem Akademi.
- Akınoğlu, O. (2011). Çoklu Zekâ Kuramı. B. Oral (Ed.), *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları* içinde (s. 413-427). Ankara: Pegem Akademi.
- Akpınar, B. (2011). *Eğitim programları ve öğretim*. Ankara: Data Yayınları.
- Akkaş, E. (2013). Bilim ve Sanat Merkezleri'ndeki uyum ve destek eğitimi programlarının üstün yeteneklilerde yaratıcılığa etkisi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), Özel Sayı, 108-116.
- Aktepe, V. & Aktepe, L. (2009). Fen ve teknoloji öğretiminde kullanılan öğretim yöntemlerine ilişkin öğrenci görüşleri: Kırşehir BİLSEM örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10 (1), 69-80.
- Altun, F. (2015). *Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları, psikolojik danışma yaşantıları ve rehber öğretmenlerin üstün yeteneklilerle ilgili yeterlik düzeyleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Ataman, A. (2011). Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar. A. Ataman (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş* içinde (s. 123-140). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Bakioğlu, A. & Levent, F. (2013). Üstün yeteneklilerin eğitiminde Türkiye için öneriler. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31-44.
- Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitime giriş*. Ankara: Kadioğlu matbaası.
- Baykoç Dönmez, N. (2011). Üstün ve özel yetenekli çocuklar ve eğitimleri. N. Baykoç Dönmez (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim* içinde (s. 361-384). Ankara: Eğiten Kitap.
- Bildiren, A. (2013). Üstün yetenekli öğrencilerin öğrenme stillerinin incelenmesi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 10-21.
- Bildiren, A., & Türkkan, B. (2013). Üstün yetenekli öğrencilerin perspektifinden Bilim ve Sanat Merkezleri'nin hoş ve hoş olmayan özellikleri ve değişiklik talepleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), Özel Sayı, 128-135.

- Bilgili, A.E. (2000). Üstün yetenekli çocukların eğitimi sorunu. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (12), 59-74.
- 1.Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi. (2004). *Üstün yetenekli çocuklar durum tespiti komisyonu ön raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Boran, A. İ., & Aslaner, R. (2008). Bilim ve Sanat Merkezleri'nde matematik öğretiminde probleme dayalı öğrenme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 9 (15), 15-32.
- Bümen, N. T. (2005). *Okulda Çoklu Zekâ Kuramı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Clark, B. (2015). *Growing up gifted*. (F. Kaya & Ü. Oğurlu, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Cross, L. T. (2009). Social coping among academically gifted adolescents in a residential setting: A longitudinal study. *Gifted Child Quarterly*, 53 (1), 25-33.
- Çoban, A. (2017). Program geliştirmenin toplumsal temelleri. B. Oral ve T. Yazar (Ed.), *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* içinde (s.151-171). Ankara: Pegem Akademi.
- Dağlıoğlu, H. E. (2010a). Üstün yetenekli çocuklar. İ.H. Diken. (Ed.). *Erken çocukluk eğitimi* içinde (s. 321-360). Ankara: Pegem Akademi.
- Dağlıoğlu, H. E. (2010b). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlilikleri ve özellikleri. *MEB Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 39 (186), 72-84.
- Dağlıoğlu, H. E. (2017). Üstün yetenekli çocuklar. E. N. Metin. & A. İ. Yükselen. (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve kaynaştırma* içinde (s. 163-179). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Davaslıgil, Ü. (2012). Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi. A. G. Akçamete (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* içinde (s. 545-592). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ecker-Lyster, M. & Niileksela, C. (2017). Enhancing gifted education for underrepresented students: Promising recruitment and programming strategies. *Journal for the Education of the Gifted*, 40 (1), 79-95.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Emir, S. & Yaman, Y. (2017). Özel yetenekli öğrenciler için eğitim programı nasıl olmalı? S. Emir (Ed.), *Özel yeteneklilerin eğitiminde program tasarımı* içinde (s. 1-22). Ankara: Pegem Akademi.
- Enç, M. (2005). *Üstün beyin gücü*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ersoy, Ö. & Avcı N. (2001). *Özel gereksinimi olan çocuklar ve eğitimleri 'özel eğitim'*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Esen, T. (2011). *Üstün yetenekli öğrencilerin çevreye yönelik bilgi ve tutumlarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman.
- Gillham, B. (2010). *Case study research methods*. London: Bloomsbury Publishing.
- Goldsmith, S. K. (2011). An exploration of school counselors' self-efficacy for advocacy of gifted students. Thesis of doctor. University of Iowa, Iowa City, USA.
- Gökdere, M. & Çepni, S. (2004). Üstün yetenekli öğrencilerin fen öğretmenlerinin hizmet içi ihtiyaçlarının değerlendirilmesine yönelik bir çalışma: Bilim ve Sanat Merkezi örnekleme. *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (2), 1-14.
- Gömleksiz, M. N., Kan, A. Ü., & Öner, Ü. (2012). Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri (Elazığ Bilim ve Sanat Merkezi Örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 2 (4), 41- 54.
- Görgülü Aydoğdu, A. (2016). Köy Enstitülerinin Türk eğitim hayatına katkısı üzerine bir sözlü tarih çalışması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (2), 393-408.
- Gültekin, M. (2017). Program geliştirmeye ilişkin temel kavramlar. B. Oral ve T. Yazar (Ed.), *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* içinde (s.1-40). Ankara: Pegem Akademi.
- Gürbüz, Ş. D. & Ayas, M. B. (2013). Üstün zekâlılar ve eğitimleri. S. Vuran. (Ed.), *Özel eğitim* içinde (s. 363-397). Ankara: Maya Akademi.
- Henshon, S. E. (2018). Serving the needs of gifted learners around the globe: An interview with Julia Link Roberts. *Roeper Review*, 40 (1), 4-6.
- Hesapçioğlu, M. (1994). *Öğretim ilke ve yöntemleri: Eğitim programları ve öğretim*. İstanbul: Beta Basın Yayın Dağıtım.
- Hoogeveen, L., Hell, J. G. V. & Verhoeven, L. (2005). Teacher attitudes toward academic acceleration and accelerated students in the Netherlands. *Journal for the Education of the Gifted*, 29 (1), 30-59.
- Hotulainen, R. ve Schofield N. (2003). Identified pre-school potential giftedness and its relation to academic achievement and self-concept. *High Ability Studies*, 14 (1), 55-70.

- Karabulut, R. (2010). *Türkiye’de üstün yetenekliler eğitiminin tarihi süreci.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Karakuş, F. (2010). Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 127-144.
- Kaya, N.G. (2013). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ve BİLSEM’ler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 115-122.
- Kerr, B. A. & Multon, K.D. (2015). The development of gender identity, gender roles, and gender relations in gifted students. *Journal of Counseling & Development*, 93 (2), 183-191.
- Kettler, T. & Bower, J. (2017). Measuring creative capacity in gifted students: Comparing teacher ratings and student products. *Gifted Child Quarterly*, 61 (4), 290-299.
- Kılıç, V.C. (2015). Türkiye’de üstün ve özel yetenekli çocuklara yönelik bir eğitim politikası oluşturulamaması sorunu üzerine bir değerlendirme. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 4 (12), 145-154.
- Kızıltepe, Z. (2015). Nitel veri analizi: İçerik analizi. *Nitel araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları* içinde (s. 253-266). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kirk, S., Gallagher, J. & Coleman, M. R. (2017). Educating exceptional children. (S. Rakap, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Kitsantas, A., Bland, L. & Chirinos, D. S. (2017). Gifted students’ perceptions of gifted programs: An inquiry into their academic and social-emotional functioning. *Journal for the Education of the Gifted*, 40 (3), 266-288.
- Kontaş, H. (2010). Üstün yetenekli ilköğretim öğrencilerinin öğrenme stratejileri. *İlköğretim Online*, 9 (3), 1148-1158.
- Kontaş, H., & Yağcı, E. (2016). BİLSEM öğretmenlerinin program geliştirme ihtiyaçlarına ilişkin geliştirilen programın etkililiği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (3), 902-923.
- Kunt, K., & Tortop, H.S. (2013). Türkiye’deki üstün yetenekli öğrencilerin Bilim Ve Sanat Merkezleri’ne ilişkin metaforik alguları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), Özel Sayı, 117-127.
- Kurnaz, A., Çiftçi, Ü. & Karapazar, H. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin değer algılarının betimsel bir analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (26), 185-225.
- Laine, S. & Tirri, K. (2015). How Finnish elementary school teachers meet the needs of their gifted students. *High Ability Studies*, 27 (2), 149-164.

- Levent, F. (2011). *Üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik görüş ve politikaların incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Levent, F. (2014). *Üstün yetenekli çocukları anlamak*. Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- McCoach, D. B. & Siegle, D. (2007). What predicts teachers' attitudes toward the gifted?. *Gifted Child Quarterly*, 51 (3), 246-254.
- MEB. (2013). *Özel yetenekli bireylerin eğitimi strateji ve uygulama kılavuzu 2013-2017*. Ankara.
- MEB. (2016) *Bilim ve Sanat Merkezleri yönergesi*. Ankara.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma – Desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Metin, N. & Bencik Kangal, S. (2012). Bilim ve Sanat Merkezleri'ne devam eden 12–14 yaş grubu üstün yetenekli çocukların benlik algılarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37 (163), 3-16.
- Mills, C. J. (2003). Characteristics of effective teachers of gifted students: Teacher background and personality styles of students. *Gifted Child Quarterly*, 47 (4), 272-281.
- Oğurlu, Ü. & Yaman, Y. (2010). Üstün zekâlı/yetenekli çocuklar ve iletişim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 28 (Temmuz 2010/II), 213-223.
- Oğurlu, Ü. (2014). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okuma ilgisi, tutumu ve eleştirel okuma becerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15 (2), 29-41.
- Okur, A., & Özsoy, Y. (2013). Üstün zekâlı öğrencilerin türkçe dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 9 (3), 254-264.
- Özbay, Y. & Palancı, M. (2011). Üstün yetenekli çocuk ve ergenlerin psikososyal özellikleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (22), 89-108.
- Özbay, Y. (2013). *Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri*. Ankara: Hangar Marka İletişim ve Reklam Hizmetleri.
- Özer Keskin, M., Keskin Samancı, N. & Aydın, S. (2013). Bilim ve Sanat Merkezleri: Mevcut durumları, sorunları ve çözüm önerileri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), Özel Sayı, 78-96.
- Özkan, S. (2011). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Öznacar, M. D. & Bildiren, A. (2012). *Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi ve eğitsel bilim etkinlikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Özsoy, (2014). Bilim ve Sanat Merkezi öğrenci, öğretmen ve velilerinin üstün yetenekli öğrenci kavramına ilişkin metaforları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 74-87.
- Özyaprak, M. & Davaslıgil, Ü. (2015). Üstün zekâlı ve yetenekliler için farklılaştırılmış matematik programının matematik tutumuna etkisi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 26-47.
- Preuss, J. & Dubow, F. (2004). A comparasion between intellectually gifted and typical children in their coping responses to a school and a peer stressor. *Roeper Review*, 26 (2), 105-111.
- Rash, P. K. & Miller, A. D. (2010). A survey of practices of teachers of the gifted. *Roeper Review*, 22 (3). 192-194.
- Renzuli, J. S. (2016). The three-ring conception of giftedness. S.M. Reis (Ed.). *Reflection on gifted education*. (pp. 55-86). Waco, TX: Prufrock Press.
- Robinson, A., Shore, B. M. & Enersen, D. L. (2014). *Best practices in gifted education*. (Ü. Oğurlu & F. Kaya, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Rogers, K. B. (2007). Lessons learned about educating the gifted and talented: A synthesis of the research on educational practice. *Gifted Child Quarterly*. 51 (4). 382–396.
- Sak, U. (2010). *Üstün zekâlılar: Özellikleri tanılanmaları eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi.
- Sak, U. (2016). EPTS curriculum model in the education of gifted student. *Anales de Psicological Annals of Psychology*, 32 (3), 683-694.
- Sak, U. (2017). Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi. İ. H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim içinde* (s. 539-581). Ankara: Pegem Akademi.
- Sarı, H. (2003). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sarı, H. (2013). Türkiye’de üstün yetenekli çocukların eğitim gördüğü Bilim ve Sanat Merkezleri için öneriler: Editöre mektup. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), Özel Sayı, 146-149.
- Sezer, Ş. (2016). Velilerin üstün yetenekli öğrencilerin değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 29-47.
- Sezginsoy, B. (2007). *Bilim ve Sanat Merkezi uygulamasının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

- Sternberg, R. J. (1997). The concept of intelligence and its role in lifelong learning and success. *American Psychologist*, 52 (10), 1030-1037.
- Swiatek, M. A. (2007). The talent search model: Past, present, and future. *Gifted Child Quarterly*, 51 (4), 320–329.
- Şahin, F., & Şahin, D. (2013). Bilim ve Sanat Merkezi'nde çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyinin incelenmesi. *Üstün Yetenekleri Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), Özel Sayı, 51-66.
- Şenol, C. (2011). *Üstün yetenekliler eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri (BİLSEM örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Tao, T. & Shi, Jiannong. (2018). Enriched education promotes the attentional performance of intellectually gifted children. *High Ability Studies*, 29 (1), 23-35.
- Tortop, H. S. & Kunt, K. (2013). İlköğretim öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Journal of Educational Sciences*, 5 (2), 441-451.
- Turgut, M. F. (1990). Türkiye'de fen ve matematik programlarını yenileme çalışmaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (5), 1-14.
- Uzun, A. (2006). *Üstün veya özel yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- VanTassel-Baska, J. & Brown, E. F. (2007). An analysis of the efficacy of curriculum models in gifted education. *Gifted Child Quarterly*, 51 (4), 342–358.
- Variş, F. (1991). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Vreys, C., Ndungbogun, G. N., Kieboom, T., Venderickx, K. (2018). Training effects on Belgian preschool and primary school teachers' attitudes towards the best practices for gifted children. *High Ability Studies*, 29 (1), 3-22.
- Warne, R. T. & Fiyat, C. J. (2016). A single case study of the impact of policy changes on identification for gifted programs. *Journal for the Education of the Gifted*, 39 (1), 49-61.
- Wood, P. (2008). Reading instruction with gifted and talents readers: A series of unfortunate events or a sequence of auspicious results? *Gifted Child Today*, 31 (3), 16-25.
- Yazar, T. & Şimşek, Ö. (2017). Çoklu Zekâ Kuramı ve yapılandırmacılık. B. Oral ve T. Yazar (Ed.), *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* içinde (s.367-401). Ankara: Pegem Akademi.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, H. (2010). *Üstün yeteneklilerin eğitiminde bir model olan Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM'LER) üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

EKLER

EK-1

PROGRAM UYGULAMA TABLOSU

EĞİTİM PROGRAMLARI		UYUM	DESTEK-1	DESTEK-2	BYF-1 -2-3	ÖYG 1-2	PROJE
HAFTALIK ETKİNLİK/DERS SAATİ ARALIĞI		***	4 - 12	4 - 12	4 - 12	4 - 12	2 - 8
ÖĞRENCİNİN ALMASI GEREKEN EN AZ ALAN SAYISI		-	-	-	-	2	1
GRUPLARDAKİ ÖĞRENCİ SAYI ARALIĞI (*****)		8 - 20	4 - 10	4 - 10	2 - 6	2 - 6	**
ALANLAR/BRANŞLAR		UYUM PROGRAMI	DESTEK-1 PROGRAMI	DESTEK-2 PROGRAMI	BYF-1-2-3 PROGRAMI	ÖYG 1-2 PROGRAMI	PROJE PROGRAMI
GENEL ZİHNSEL YETENEK ALANINA GÖRE TANILAN ÖĞRENCİLERİN ALABİLECEĞİ ALANLAR	SINIF ÖĞRETMENLİĞİ	+	+	+	-	-	+
	FEN VE TEKNOLOJİ	+	+	+	+	+	+
	İLKÖĞRETİM MATEMATİK	+	+	+	+	+	+
	REHBERLİK	+	+	-	-	-	-
	SOSYAL BİLGİLER	+	+	+	+	+	+
	TEKNOLOJİ TASARIM	+	+	+	+	+	+
	TÜRKÇE	+	+	+	+	+	+
	YABANCI DİL	+	+	+	+	+	+
	BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE YAZILIM	+	+	+	+	+	+
	GÖRSEL SANATLAR	+	-	-	-	-	-
	MÜZİK	+	-	-	-	-	-
	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI	+	-	+	+	+	+
	BİYOLOJİ	+	-	+	+	+	+
	COĞRAFYA	+	-	+	+	+	+
	FELSEFE	+	-	+	+	+	+
	FİZİK	+	-	+	+	+	+
	KİMYA	+	-	+	+	+	+
	LİSE MATEMATİK	+	-	+	+	+	+
	TARİH	+	-	+	+	+	+

ALANLAR/BRANŞLAR	UYUM PROGRAMI	DESTEK-1 PROGRAMI	DESTEK-2 PROGRAMI	BYF-1-2-3 PROGRAMI	ÖYG-1-2 PROGRAMI	PROJE PROGRAMI
GENEL ZİHİNSEL YETENEK ALANINA GÖRE TANILANAN ÖĞRENCİLERİN ALABİLECEĞİ SEÇMELİ ALAN DERS/ETKİNLİK/YETENEK GELİŞTİRME ATÖLYELERİ ****	AHŞAP HOBİ ATÖLYESİ	-	+	+	+	+
	AKIL OYUNLARI	-	+	+	+	+
	ARKEOLOJİ	-	+	+	+	+
	ASTRONOMİ	-	+	+	+	+
	DİKSİYON VE HİTABET	-	+	+	+	+
	DRAMA	-	+	+	+	+
	ETİK	-	+	+	+	+
	FİLOLOJİ	-	+	+	+	+
	FOTOĞRAFÇILIK	-	+	+	+	+
	GELENEKSEL SANATLAR *****	-	+	+	+	+
	GİRİŞİMCİLİK	-	+	+	+	+
	GÖRSEL SANATLAR	-	+	+	+	+
	HAVACILIK VE UZAY	-	+	+	+	+
	HIZLI OKUMA TEKNİKLERİ	-	+	+	+	+
	JEOLOJİ	-	+	+	+	+
	KORO	-	+	+	+	+
	LİDERLİK	-	+	+	+	+
	MATEMATİK UYGULAMALARI	-	+	+	+	+
	MASAÜSTÜ YAYIMCILIK	-	+	+	+	+
	MEKATRONİK	-	+	+	+	+
	MÜZİK	-	+	+	+	+
	ORİGAMİ	-	+	+	+	+
	PALEOGRAFYA	-	+	+	+	+
	ROBOTİK	-	+	+	+	+
	YARATICI YAZARLIK	-	+	+	+	+
	YAZILIM GELİŞTİRME	-	+	+	+	+
	İSTATİSTİK	-	+	+	+	+
	VERİ MADENCİLİĞİ	-	+	+	+	+
	DÜŞÜNME EĞİTİMİ	-	+	+	+	+
	SERAMİK	-	+	+	+	+

ALANLAR/BRANŞLAR		UYUM PROGRAMI	DESTEK-1 PROGRAMI	DESTEK-2 PROGRAMI	BYF-1-2-3 PROGRAMI	ÖYG 1-2 PROGRAMI	PROJE PROGRAMI
GÖRSEL SANAT VE MÜZİK YETENEK ALANLARINA GÖRE TANILANAN ÖĞRENCİLERİN ALABİLECEĞİ TEMEL ALANLAR	SINIF ÖĞRETMENLİĞİ	+	-	-	-	-	-
	FEN VE TEKNOLOJİ	+	-	-	-	-	-
	İLKÖĞRETİM MATEMATİK	+	-	-	-	-	-
	REHBERLİK	+	-	-	-	-	-
	SOSYAL BİLGİLER	+	-	-	-	-	-
	TEKNOLOJİ TASARIM	+	-	-	-	-	-
	TÜRKÇE	+	-	-	-	-	-
	YABANCI DİL	+	-	-	-	-	-
	BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE YAZILIM	+	-	-	-	-	-
	GÖRSEL SANATLAR	+	-	-	-	+	+
	MÜZİK	+	-	-	-	+	+
	GÖRSEL SANAT VE MÜZİK YETENEK ALANLARINA GÖRE TANILANAN ÖĞRENCİLERİN ALABİLECEĞİ SEÇMELİ ALAN DERS/ETKİNLİK/YETENEK GELİŞTİRME ATÖLYELERİ ****	AHŞAP HOBİ ATÖLYESİ	-	+	+	+	+
AKIL OYUNLARI		-	+	+	+	+	+
ARKEOLOJİ		-	+	+	+	+	+
BİLİMSEL ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ		-	+	+	+	+	+
DİKSİYON VE HİTABET		-	+	+	+	+	+
DÜŞÜNME EĞİTİMİ		-	+	+	+	+	+
DRAMA		-	+	+	+	+	+
ETİK		-	+	+	+	+	+
FOTOĞRAFÇILIK		-	+	+	+	+	+
GELENEKSEL SANATLAR *****		-	+	+	+	+	+
GİRİŞİMCİLİK		-	+	+	+	+	+
HIZLI OKUMA TEKNİKLERİ		-	+	+	+	+	+
KORO		-	+	+	+	+	+
LİDERLİK		-	+	+	+	+	+
MASAÜSTÜ YAYIMCILIK		-	+	+	+	+	+
ORİGAMİ		-	+	+	+	+	+
PROBLEM ÇÖZME TEKNİKLERİ		-	+	+	+	+	+
SANAT FELSEFESİ		-	+	+	+	+	+
SANAT TARİHİ		-	+	+	+	+	+
PALEOGRAFYA		-	+	+	+	+	+
SERAMİK	-	+	+	+	+	+	

PROGRAM UYGULAMA TABLOSU AÇIKLAMALARI

*	UYUM, DESTEK, BYF-1, BYF-2, BYF-3, ÖYG ve PROJE aşamalarında görev alacak öğretmenler belirlenirken tabloda (+)ile işaretli branşlara öncelik verilir. İhtiyaç halinde (*) ile belirtilen öğretmenlere de görev verilebilir.
**	Proje çalışmalarında öğrenciler grupla çalışabilecekleri gibi bireysel olarak da projeler hazırlayabilirler; projelerin grupla veya bireysel olarak yapılması ile ilgili karar, alan öğretmeni ve bilsem yönetimi işbirliği ile belirlenir.
***	İki aylık süreyi geçmeyecek şekilde toplam 40 saat olarak uygulanır.
****	Temel alanlarda öngörülen ders/etkinlikleri öngörülen sürelerde almak şartıyla; seçmeli alan ders/etkinlik/ yetenek geliştirme atölyelerinden bir veya daha fazlasını, en az 2 ders saati olarak alabilirler. Seçmeli ders/ etkinlik/yetenek geliştirme atölyeleri seçiminde üst sınır aranmaz.
*****	Grupları oluşturacak öğrenci sayısına ulaşamadığında BİLSEM yönetimi gerekli önlemleri alır.
*****	Geleneksel Sanatlar atölyelerinde Hat, Tezhip, Minyatür, Ebru, Nakkaşlık, Kitap Ciltçiliği, Çinicilik, Telkari vb. yetenek geliştirme atölyelerine BİLSEM imkânları dâhilinde yer verilir.
NOTLAR	1-BİLSEM yönetimleri imkânları dâhilinde yerel fırsatları da değerlendirerek seçmeli alan ders /etkinlik/atölyelere Genel Müdürlüğün onayını da alarak yenilerini ekleyebilir. Tanılama sınıf seviyelerinin değişmesi, yönerge değişikliği vb. durumlarda iş bu tablo Genel Müdürlük kararı ile güncellenebilir. 2-BYF-1 ve BYF-2 programı öncelikli ilköğretim branş öğretmenleri, BYF-3 programı ise öncelikli lise branş öğretmenleri tarafından yürütülür. BİLSEM imkânlarına göre öncelikli branşların yeterli olmaması hâlinde diğer branşlardan yararlanır.

EK-2

T.C.

.....VALİLİĞİ/ KAYMAKAMLIĞI

..... Bilim ve Sanat Merkezi Müdürlüğü

Belge Tarihi:

Belge No:

T.C. Kimlik No:

PROGRAM TAMAMLAMA BELGESİ

.....

...../...../20... –/...../20... tarihleri arasında Bilim ve Sanat Merkezimizde sürdürülen
..... programını başarıyla tamamlayarak bu belgeyi almaya
hak kazanmıştır.

..... Bilim ve Sanat Merkezi Müdürü

Veri toplama aracı, katılımcılara sorulan sorular:

- 1) Öğrencilerin aldıkları eğitimin, bilişsel ve kişisel gelişimlerine etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 2) Öğrencilerin çalışmalara katılımı ve isteği hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 3) BİLSEM'e gelen bir öğrenci nasıl bir eğitim programıyla karşılaşır? Açıklar mısınız?
- 4) Eğitim programının, öğrencilerin beklentilerini/ihtiyaçlarını karşılama düzeyi hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 5) Vermiş olduğunuz eğitimde 'değerlerin' yeri ve etkisine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
- 6) Eğitim programlarına ek olarak etkinlik hazırlıyor musunuz?
Evet () Hayır ()
Cevabınız 'Evet' ise etkinlik hazırlarken, dikkat ettiğiniz hususları ve yaşadığınız zorlukları yazar mısınız?
Cevabınız 'Hayır' ise hazırlamama nedenini kısaca yazar mısınız?
- 7) BİLSEM'deki eğitim hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik düşünceleriniz nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Uğur EPÇAÇAN

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : Siirt, 1983

İletişim : ugur56@siirt.edu.tr

Eğitim Durumu

Lisans : İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Bölümü (2004-2008).

Yüksek Lisans : Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı (2016-2018).

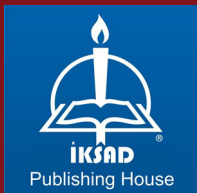
Doktora : Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı (2019-...).

Mesleki Deneyim

2013/... : Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Öğretim Görevlisi.

2012/2013 : Düzce Üniversitesi, Düzce Çocuk Üniversitesi Projesi, Düzce Bilim ve Sanat Merkezi, Grup Rehberi ve Zekâ Oyunları Öğretmeni.

2008/2013 : Düzce Gümüşpınar Mehmetçik İlköğretim Okulu, Sınıf Öğretmeni.

ISBN: 978-625-6955-94-3